

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2016
PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT (Paper – I) (New)

Day and Date : Monday, 16-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) The important aspect in the process of student evaluation is _____
A) Teacher   B) Parent   C) Strategy makers   D) Above all
- 2) _____ is not the need of learners about learning.
A) Social   B) Cultural development
C) Economic need   D) Marriage
- 3) The most need of diagnostic test for solving the problems about learning is for the _____ level.
A) Primary   B) Secondary   C) College   D) None of the above
- 4) Critical analysis of developing linguistic skill of student is done by _____
A) Newton   B) Vygotsky   C) Gillford   D) None of the above
- 5) _____ is not the important aspect in socialization.
A) Organization   B) Acting   C) Cooperation   D) Imagination
- 6) The important aspect in the process of cognitive learning is _____
A) Memory   B) Critical thinking   C) Problem solving   D) Above all
- 7) The step of stormy period is _____
A) Childhood   B) Adulthood   C) Adolescence age   D) None of the above
- 8) The main problem of adolescence is _____
A) Emotional explosion   B) Forgetting
C) Laughing   D) None of the above
- 9) Critical evaluation thoughts is very important for multipurpose school in context with India were stated by _____
A) Piaget   B) Bruner   C) Vygotski   D) Above all
- 10) _____ is not the important aspect in the process of learners constructivism.
A) Observation   B) Evaluation   C) Demonstration   D) Analysis
- 11) _____ is not the way in various mode of learning.
A) Self learning   B) Team learning
C) Coordination learning   D) Micro teaching
- 12) The only visual aid of learning is _____
A) Radio   B) Television   C) Epidiascope   D) Film
- 13) The cause of learning variety is _____
A) Large size class   B) Language   C) Social variety   D) Above all
- 14) Content oriented testing is not essential in view of _____
A) Emotional   B) Problem solving   C) Logical thinking   D) Critical thinking

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) विद्यार्थी मूल्यमापन प्रक्रियेतील _____ हा घटक महत्वाचा आहे.
अ) शिक्षक   ब) पालक   क) कार्यनीती बनविणारे   ड) वरील सर्व
- 2) अध्ययनार्थीची _____ ही अध्ययन गरज नाही.
अ) सामाजिकता   ब) सांस्कृतिक विकास   क) आर्थिक निकड   ड) विवाह
- 3) निदानात्मक चाचणीची सर्वाधिक गरज अध्ययनविषयक अडचणी दूर करण्यासाठी _____ स्तरासाठी आवश्यक असते.
अ) प्राथमिक   ब) माध्यमिक   क) महाविद्यालय   ड) यापैकी नाही
- 4) विद्यार्थ्यांच्या भाषिक कौशल्यांच्या विकासाचे चिकित्सक विश्लेषण _____ यांनी केले.
अ) न्यूटन   ब) वायगोटस्की   क) गिलफोर्ड   ड) यापैकी नाही
- 5) सामाजिकरणातील _____ महत्त्वपूर्ण घटक नाही.
अ) संघटन   ब) अभिनय   क) सहकार्य   ड) कल्पना
- 6) बोधात्मक अध्ययन प्रक्रियेत _____ महत्त्वपूर्ण घटक आहे.
अ) स्मृती   ब) चिकित्सक विचार   क) समस्या निराकरण   ड) वरील सर्व
- 7) _____ या अवस्थेला वादळी कालखंड म्हणतात.
अ) बाल्यावस्था   ब) प्रौढावस्था   क) कुमारावस्था   ड) यापैकी नाही
- 8) _____ ही कुमारावस्थेची मुख्य समस्या आहे.
अ) भावनिक आंदोलन   ब) विसरणे   क) हसणे   ड) यापैकी नाही
- 9) चिकित्सक मूल्यमापनात्मक दृष्टी भारताच्या संदर्भात बहुपर्यायी शाळांसाठी महत्त्वपूर्ण आहे.
अ) पियाजे   ब) ब्रूनर   क) वायगोटस्की   ड) वरील सर्व
- 10) अध्ययनार्थीच्या ज्ञान संरचनावाद प्रक्रियेत _____ घटक महत्त्वपूर्ण नाही.
अ) निरीक्षण   ब) मूल्यमापन   क) दिग्दर्शन   ड) विश्लेषण
- 11) विविधमार्गी अध्ययनातील _____ हा मार्ग नाही.
अ) स्वयं अध्ययन   ब) सांघिक अध्ययन
क) समन्वयात्मक अध्ययन   ड) सूक्ष्म अध्यापन
- 12) _____ हे अध्ययनाचे केवळ दृक साधन आहे.
अ) रेडिओ   ब) दूरदर्शन   क) एपिडियस्कोप   ड) चित्रपट
- 13) अध्ययन विविधतेचे _____ कारण आहे.
अ) गर्दीचे वर्ग (मोठ्या आकाराचे)   ब) भाषा
क) सामाजिक विविधता   ड) वरील सर्व
- 14) आशयाधिष्ठित परीक्षणाची _____ दृष्टीने गरज नाही.
अ) भावनिक   ब) समस्या निराकरण   क) तार्किक विचार   ड) चिकित्सक विचार

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2016
PSYCHOLOGY OF LEARNING AND DEVELOPMENT (Paper – I) (New)**

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

N.B. : All questions are compulsory.

2. Write the answer of following question (**any one**) : **10**
- 1) What is the importance of classroom in school ? Explain the role of school and community in students learning.
  - 2) Which are the learning difficulties at primary stage ? Explain the role of diagnostic test.
3. Write the answer of following question (**any one**) : **10**
- 1) What is the cognition ? Explain the cognitive process with appropriate examples.
  - 2) What is the role of parents and community in students learning ? Write the barriers in education.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) What kind of evidence for learning of the teacher ?
  - 2) Differentiate in between the home language and school language.
  - 3) What is the importance of practicals ?
  - 4) What is the role of motivation in learning ?
  - 5) Write the significance of project work.
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**
- 1) Write a short note on importance of library study.
  - 2) What is meant by over sized classrooms ?
  - 3) What is the role of school experience in learning ?
  - 4) What is socialization ?
  - 5) What are the problems about 'self identity' ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) शाळेतील वर्गाचे महत्त्व काय ? विद्यार्थ्यांच्या अध्ययनात शाळा व समाजाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 2) प्राथमिक स्तरावरील अध्ययनाविषयक अडचणी कोणत्या ? निदानात्मक चाचणीची भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) बोधात्मक म्हणजे काय ? बोधात्मक प्रक्रिया पूरक उदाहरणांद्वारे स्पष्ट करा.
  - 2) विद्यार्थ्यांच्या अध्ययनात पालक व समाजाची भूमिका काय ? शिक्षणातील अडथळे लिहा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 4) : 20
- 1) शिक्षकाच्या अध्ययनासाठी पुराव्यांचे प्रकार कोणते ?
  - 2) घरातील व शाळेतील भाषेतील फरक लिहा.
  - 3) प्रात्यक्षिकांचे महत्त्व काय ?
  - 4) अध्ययनात प्रेरणेची भूमिका काय ?
  - 5) प्रकल्प कार्याचे महत्त्व लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही 4) : 16
- 1) ग्रंथालय अभ्यासाच्या महत्त्वाबाबत टीप लिहा.
  - 2) मोठ्या आकाराचे वर्ग म्हणजे काय ?
  - 3) अध्ययनात शालेय अनुभवांची भूमिका काय ?
  - 4) सामाजिकरण म्हणजे काय ?
  - 5) 'स्व-ओळख' बाबतच्या समस्या कोणत्या ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) (New) Examination, 2016
Paper – II : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF EDUCATION

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** side shows marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Training the students by teaching them the thoughts and rituals favorable for society is
  - a) Social transfer
  - b) Economical transfer
  - c) Political transfer
  - d) Cultural transfer
- 2) According to Buddhist Education _____ is the aim education.
  - a) Moksha
  - b) Mukti
  - c) Nirwan
  - d) Discipline
- 3) The Article _____ of the Constitution of India is related to free, compulsory and Universalisation of primary education.
  - a) 25
  - b) 35
  - c) 45
  - d) 55
- 4) The recommendations to establish multipurpose schools, is given in _____ report.
  - a) Indian Education Commission
  - b) Secondary Education Commission
  - c) University Education Commission
  - d) National Policy of Education 1986
- 5) School Finance is controlled of by the
  - a) Centre
  - b) District
  - c) State
  - d) None of these
- 6) Planning is the component of
  - a) Management
  - b) Organisation
  - c) Supervision
  - d) None of these
- 7) The _____ is the most important aspect of school management.
  - a) Management of human resource
  - b) Management of material resource
  - c) Management of school workshop
  - d) Management of library equipments
- 8) Modernization is not a synonym of
  - a) Indianization
  - b) Westernization
  - c) Industrialization
  - d) Eastrenization
- 9) Culture means
  - a) Wearing different dress
  - b) Speaking all languages
  - c) Wearing ornaments
  - d) Cultivating the mind
- 10) Culture is transmitted from one _____ to another.
  - a) Generation
  - b) Person
  - c) Women
  - d) Child
- 11) The _____ is not the type of multicultural society.
  - a) Race
  - b) Education
  - c) Language
  - d) Religion
- 12) Education of multicultural society gives impact on creating _____ in society.
  - a) Perception of awareness
  - b) Unity in diversity
  - c) Feeling of self respect
  - d) Above all

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (CBCS) (New) Examination, 2016
Paper – II : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF EDUCATION

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side shows marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept of multicultural society. State the role of education in multicultural society ?
  - 2) What are the skills of 21st Century ? Explain in brief any five important skills.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the need and importance of professional development of educational personal.
  - 2) What are the Indian Constitutional provisions for Education ?
4. Answer the following question in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain the political impediments for the development of education in India.
  - 2) Explain the responsibilities of Centre – State in finance of education.
  - 3) State the characteristics of post modernism.
  - 4) What are the differences between Vedic and Buddhist aims of education ?
  - 5) Explain the relationship between Culture and Education.
5. Answer the following question in brief (**any four**) : **16**
- 1) State the main new factors of National Educational Policy, 1986.
  - 2) Explain the importance of organizational behaviour.
  - 3) State the need of Educational Financing in India.
  - 4) What are the approaches of multicultural education ?
  - 5) Explain the nature of grant in aid system in schools.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) बहुसांस्कृतिक समाजाची संकल्पना स्पष्ट करा. बहुसांस्कृतिक समाजात शिक्षणाची भूमिका सांगा.
  - २) २१व्या शतकातील कौशल्ये कोणती ? कोणतेही पाच महत्वाचे कौशल्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक कर्मचाऱ्यांच्या व्यावसायिक विकासाची गरज व महत्व स्पष्ट करा.
  - २) भारतीय राज्यघटनेतील शिक्षणविषयक तरतूदी कोणत्या ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार): २०
- १) भारतातील शैक्षणिक विकासामध्ये राजकीय अडथळे स्पष्ट करा.
  - २) शिक्षणासंदर्भात केंद्र आणि राज्य यांची आर्थिक जबाबदारी स्पष्ट करा.
  - ३) उतर आधुनिकता वादाची वैशिष्ट्ये सांगा.
  - ४) वैदिक व बौद्ध शिक्षणाच्या ध्येयातील फरक कोणता ?
  - ५) संस्कृती आणि शिक्षण यातील संबंध स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) १९८६ च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील प्रमुख नवीन बाबी सांगा.
  - २) संघटनात्मक वर्तनाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - ३) भारतातील शैक्षणिक वित्त व्यवस्थेची गरज सांगा.
  - ४) बहुसांस्कृतिक शिक्षणाचे दृष्टिकोन कोणती ?
  - ५) शाळेतील अनुदान पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
(Paper – III) Educational Studies

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

N.B. : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

(14×1=14)

- 1) _____ is a originator of educational sociology.
a) Brown   b) Jorge Pain   c) John Due   d) Ottoway
- 2) The concept of integrated education was stated by _____
a) Arvindo Ghosh   b) J. Krishnamurti
c) John Due   d) Pavlo Frairy
- 3) _____ suggests that the 'values are the ideas' we live for
a) Spearman   b) Thomson   c) Ottoway   d) Thursten
- 4) The socialization process in human beings takes place during _____
a) Child hood   b) Young age   c) Different stages   d) The whole life
- 5) Teaching through the method by which students under stands the concept better is the _____
a) School centered system   b) Curriculum centered system
c) Students centered system   d) Teacher centered system
- 6) United nations organizations established _____ commission in 1945.
a) Educational commission   b) Hunter
c) Humun right   d) Child right
- 7) Slitter and Grant prepared _____ approach of multicultural education.
a) 4   b) 5   c) 6   d) 8
- 8) The concept of Globalization is not uniform, there are _____ types.
a) 3   b) 4   c) 5   d) 6
- 9) According to the Code 40 there is an establishment of institutions of _____ and _____
a) Local self government   b) Human-religious
c) Social-Educational   d) Education-School
- 10) Radio is an effective medium of _____
a) Individual education   b) Folk Education
c) State Education   d) National Education
- 11) In pre independance period, the work of awareness of the people was done by _____ media.
a) Durdarshan   b) News paper   c) Radio   d) Literature
- 12) Most valuable function of education is _____
a) Teaching Transmission   b) Learning Transmission
c) Action Transmission   d) Culture Transmission

- 13) Equal opportunity of education stated by _____ National policy of education.
 a) 1968   b) 1986   c) 1990   d) 1982
- 14) Economics must be the hand maid of sociology said by _____
 a) Wicksteed   b) Marshal   c) Pareno   d) Shupiter

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

- १) शैक्षणिक समजशास्त्राचा प्रणेला _____ आहे.
 अ) ब्राऊन   ब) जॉर्ज पेन   क) जॉन ड्युई   ड) ओटोवे
- २) एकात्म शिक्षणाची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) अरविंद घोष   ब) जे कृष्णमूर्ती   क) जॉन ड्युई   ड) पावलो फ्रेअरी
- ३) 'ज्यासाठी आपण जगतो, त्या कल्पना म्हणजे मूल्य' असे _____ यांनी सूचवले.
 अ) स्पीयर मॅन   ब) थॉम्सन   क) ओटोवे   ड) थर्स्टन
- ४) मानवी जीवनामध्ये _____ अवस्थेत सामाजिकरणाची प्रक्रिया आकार घेते.
 अ) बाल्य   ब) तारुण्य   क) विविध   ड) संपूर्ण जीवनभर
- ५) विद्यार्थ्यांला _____ व्यवस्थेमध्ये संकल्पनाचे उत्कृष्टलेने आकलन होईल अशा पद्धतीने अध्यापन केले जाते.
 अ) शाळा केंद्रित   ब) पाठ्य केंद्रित   क) विद्यार्थी केंद्रित   ड) शिक्षक केंद्रित
- ६) संयुक्त राष्ट्र संघाल १९४५ मध्ये _____ आयोगाची स्थापना केली.
 अ) शिक्षण आयोग   ब) हंटर आयोग   क) मानवी हक्क   ड) बाल हक्क
- ७) स्लीटर आणि ग्रॉट यांनी बहु संस्कृती शिक्षणाचे _____ अभिगम तयार केले.
 अ) ४   ब) ५   क) ६   ड) ८
- ८) जागतिकीकरणाची संकल्पना एकसंध नसून त्यात _____ प्रकार आहेत.
 अ) ३   ब) ४   क) ५   ड) ६
- ९) कलम ४० नुसार _____ व _____ संस्थांची स्थापना करण्यात येईल.
 अ) पंचायती व स्थानिक स्वराज्य   ब) मानवी व धार्मिक
 क) सामाजिक व शिक्षण   ड) शिक्षण व शालेय
- १०) आकाशवानी हे _____ चे प्रभावी माध्यम आहे.
 अ) व्यक्ति शिक्षण   ब) लोक शिक्षण   क) राज्य शिक्षण   ड) राष्ट्र शिक्षण
- ११) स्वातंत्र्यपूर्व कालात लोक जागृतीचे कार्य _____ माध्यमांनी केले.
 अ) दूरदर्शन   ब) वर्तमानपत्र   क) आकाशवानी   ड) साहित्य
- १२) शिक्षणाचे _____ हे मौलीक कार्य आहे.
 अ) अध्यापन संक्रमन   ब) अध्ययन संक्रमन   क) कृति संक्रमन   ड) संस्कृती संक्रमन
- १३) शिक्षणाच्या समान संधीचा विचार _____ राष्ट्रीय धोरणामध्ये केला.
 अ) १९६८   ब) १९८६   क) १९९०   ड) १९८३
- १४) अर्थशास्त्र ही समाजशास्त्राची बटीकं आहे असे _____ यांनी म्हंटले.
 अ) विकस्टीड   ब) मॉर्शल   क) पॅरेनो   ड) शुपिटर

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
(Paper – III) Educational Studies

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

2. Write answer the following questions (**any one**) : **10**
Explain the concept and nature of educational sociology.

OR

Explain the educational thought of John Due.

3. Explain the relationship of a Philosophy and Sociology. **10**

OR

Explain the education in multicultural society.

4. Answer the following question in brief (**any four**) : **20**

- 1) Write the medias and role in school education.
- 2) Write the need and importance of child right.
- 3) Explain the need of equality of education.
- 4) Write the meaning of socialization process of socialization.
- 5) Explain the role in professional development of teacher organization.

5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**

- 1) Explain 'Educational tools as a social change'.
- 2) Explain the teaching learning methods of human right education.
- 3) Explain the secular and human society.
- 4) Write the educational modern problems on science and technology.
- 5) Explain the relation of family and local community.

OR

Write short notes on :

- 1) Teaching learning process
- 2) Educational economics
- 3) Social inequality
- 4) Teacher organization
- 5) J. Krishnamurti.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) :

शैक्षणिक समाजशास्त्राची संकल्पना आणि वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१०

किंवा

जॉन ड्युईचे शैक्षणिक विचार स्पष्ट करा.

३. तत्त्वज्ञान आणि समाजशास्त्र यांचा संबंध स्पष्ट करा.

१०

किंवा

बहुसंस्कृति समाजातील शिक्षण स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा (कोणतेही चार) :

२०

- १) शालेय शिक्षणात माध्यमांची भूमिका लिहा.
- २) 'बाल हक्क' ची गरज आणि महत्त्व लिहा.
- ३) समाणतेसाठी शिक्षणाची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ४) सामाजिकरणाचा अर्थ व सामाजिकरणाची प्रक्रिया लिहा.
- ५) व्यवसायिक विकासात शिक्षक संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा.

५. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा (कोणतेही चार) :

१६

- १) 'शिक्षण हे एक सामाजिक परिवर्तनाचे साधन' आहे स्पष्टीकरण द्या.
- २) 'मानवी हक्क' शिक्षणासाठी अध्ययन-अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.
- ३) धर्मनिरपेक्षता आणि मानवी संस्था स्पष्ट करा.
- ४) विज्ञान आणि तंत्रज्ञानापुढील असणाऱ्या अधुनिक शैक्षणिक समस्या लिहा.
- ५) कुटुंब आणि स्थानिक समुदाय यातील संबंध स्पष्ट करा.

किंवा

टीपा लिहा :

- १) अध्ययन-अध्ययन प्रक्रिया
- २) शैक्षणिक अर्थशास्त्र
- ३) सामाजिक भेद
- ४) शिक्षक संघटन
- ५) J. कृष्णमूर्ती.

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Introduction to Research Method (Paper – IV)

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Total Marks : 70

N.B. : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Experimental method of research is _____ method.
a) Case Study   b) Assessment   c) Scientific   d) Observation
- 2) Research proposal operational definitions are used
a) Revision   b) Precision   c) Concept formation   d) Reliability
- 3) The promotor of action research is
a) Tuckman   b) Moule   c) J.W. Best   d) Core
- 4) Purposive sampling is
a) Random   b) Non-random   c) Stratified   d) None of these
- 5) Interview tool is used in _____ research method.
a) Case study   b) Survey   c) Historical   d) Experimental
- 6) Types of research hypothesis are
a) 2   b) 3   c) 4   d) 5
- 7) Characteristic of standardized test is
a) Useful   b) Content   c) Comparative   d) Objectivity
- 8) Descriptive research method is _____ type of research.
a) Analytical   b) Fundamental   c) Ex-Post Facto   d) Applied
- 9) _____ is not related to case study.
a) Casual comparative   b) Trend
c) Age   d) Follow
- 10) The main function of hypothesis is
a) Expected solution   b) Survey   c) Data collection   d) Thought process
- 11) _____ is not part of research proposal.
a) Analysis of data   b) Sample   c) Limitation   d) Importance
- 12) Planning of qualitative research is
a) Developed   b) Developing   c) Undeveloped   d) Pre-planned
- 13) Records as a collection of support system is used in _____ research method .
a) Merit   b) Demerit   c) Aim   d) Objective
- 14) While selecting probability sample objectivity is
a) Representivity   b) Fundamental aspect
c) Quantitative approach   d) Qualitative approach

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

- १) प्रायोगिक संशोधन पद्धती ही _____ पद्धत आहे.
अ) व्यक्ति अभ्यास   ब) मूल्यांकन   क) वैज्ञानिक   ड) निरीक्षण
- २) संशोधन आराखड्यामध्ये कार्यात्मक व्याख्या _____ साठी वापरली जाते.
अ) उजळणी   ब) अचूकता   क) संकल्पना निर्मिती   ड) विश्वसनियता
- ३) कृतीसंशोधनाचे उद्गाते _____ हे होत.
अ) टकमन   ब) मौले   क) जे.डब्ल्यू. बेस्ट   ड) कोरे
- ४) सहेतुक नमुना निवड _____ असते.
अ) यादृच्छिक   ब) अयादृच्छिक   क) स्तरित   ड) वरीलपैकी नाही
- ५) मूलाखत ह्या तंत्राचा वापर _____ संशोधन पद्धतीत केला जातो.
अ) व्यक्ती अभ्यास   ब) सर्वेक्षण   क) ऐतिहासिक   ड) प्रायोगिक
- ६) संशोधन परिकल्पनेचे मुख्य _____ प्रकार आहेत.
अ) २   ब) ३   क) ४   ड) ५
- ७) प्रमाणीत चाचणीचे _____ हे वैशिष्ट्ये आहे.
अ) उपयोगिता   ब) आशय   क) तौलनिक   ड) वस्तुनिष्ठता
- ८) वर्णनात्मक संशोधन पद्धती हे _____ प्रकारचे संशोधन आहे.
अ) विश्लेषणात्मक   ब) मूलभूत
क) परिणामोत्तर कारण मिमांसा   ड) उपयोजित
- ९) व्यष्टी अभ्यास _____ शी संबंधित नाही
अ) तौलनिक कार्यकारण   ब) प्रवृत्ती   क) वय   ड) अनुधावन
- १०) परिकल्पनेचे मुख्य कार्य _____ हे आहे.
अ) संभाव्य उत्तर   ब) पाहणी   क) माहिती संकलन   ड) विचार प्रक्रिया
- ११) संशोधन आराखड्याचा _____ हा घटक नाही.
अ) माहिती विश्लेषण   ब) नमुना   क) मर्यादा   ड) महत्व
- १२) गुणात्मक संशोधनाचे नियोजन _____ असते.
अ) विकसित   ब) विकसनशिल   क) अविकसित   ड) पूर्व निर्धारित
- १३) दप्तरनोंदी या आधार सामुग्रीचे संकलन म्हणून _____ संशोधन पद्धती वापरली जाते.
अ) गुण   ब) दोष   क) ध्येय   ड) उद्दिष्ट
- १४) संभाव्यता नमुना निवडताना 'वस्तुनिष्ठता' हा _____ आहे.
अ) द्योतक   ब) मूलभूत   क) परिमाणात्मक   ड) गुणात्मक

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (New) (CBCS) Examination, 2016
EDUCATION
Introduction to Research Method (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write the concept and characteristics of educational research.
  - 2) What is meant by research proposal ? Explain the various steps.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain various approaches of qualitative research.
  - 2) What is meant by historical research method ? Explain the various steps in historical research.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain the merits and demerits of selection of sample.
  - 2) Explain the merits of participant observation.
  - 3) Explain the meaning and characteristics of Descriptive research.
  - 4) Explain the importance of case study method.
  - 5) Explain the types of variable.
5. Write short notes (**any four**): **16**
- 1) Sources of generating knowledge
  - 2) Differentiation between assumption and hypothesis
  - 3) True experimental designs
  - 4) Ethics of qualitative research
  - 5) APA style of writes references.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा(कोणतेही एक) : १०
- १) शैक्षणिक संशोधनाची संकल्पना व गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
  - २) संशोधन आराखडा म्हणजे काय ? त्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा(कोणतेही एक) : १०
- १) गुणात्मक संशोधनाचे उपागम व विविध चलाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - २) ऐतिहासिक संशोधनाचा अर्थ सांगून त्याच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : २०
- १) नमुना निवडीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
  - २) सहभागी निरीक्षणाचे गुण स्पष्ट करा.
  - ३) वर्णनात्मक संशोधनाचा अर्थ व गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
  - ४) व्यष्टी (संशोधन) अभ्यास पद्धतीचे महत्व स्पष्ट करा.
  - ५) चलाचे प्रकार स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात टीपा लिहा (कोणतेही चार) : १६
- १) ज्ञाननिर्मितीचे स्रोत
  - २) गृहीतके व परिकल्पना यातील फरक
  - ३) विशुद्ध प्रायोगिक अभिकल्प
  - ४) गुणात्मक संशोधनाची नितितत्वे
  - ५) संदर्भ लिखानाची APA पद्धत.
-

SLR-BA – 5

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – I : PHILOSOPHICAL AND SOCIOLOGICAL FOUNDATION OF EDUCATION

Day and Date : Monday, 16-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**
3) **Figures to the right indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Multiple choice question.

10

- 1) The first promoter of Sankhya philosophy is
a) Kapilmuni   b) Atrimuni   c) Agasthyamuni   d) Vashisthamuni
- 2) Philosophy means the science of knowledge is advocated by
a) Plato   b) Aristotle
c) John Adams   d) Fiste
- 3) The source of knowledge is through
a) Direct experience   b) Scientific method
c) Authorised statement   d) Above all
- 4) 'Upanayan rites' is an important in _____ school of philosophy.
a) Vedant   b) Buddhism
c) Jain   d) Islam
- 5) According to Jain philosophy the superior jiva means
a) Human   b) Trees   c) Bees   d) Vertebrate animal
- 6) Idealism and realism are co-related through _____ school of philosophy.
a) Essentialism   b) Constructivism
c) Logic empiricism   d) Reconstructivism
- 7) Plato wrote the following famous book
a) Republic   b) Social Contract   c) Mother   d) Education
- 8) The idea of materialism and individualism are neglected in _____ ideology.
a) Individualism   b) Facism
c) Democracy   d) None of these
- 9) According to Plato _____ tendencies are in human mind.
a) appetite   b) spirit   c) intellect   d) above all
- 10) Problem solving method is advocated by
a) Dewey   b) Plato   c) Kant   d) J. Krishna Murti

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडून उत्तर लिहा.

10

- 1) सांख्य दर्शनाचा पहिला प्रवर्तक _____ यांना मानले जाते.
अ) कपिलमुनी   ब) अत्र मुनी   क) आगस्त्यमुनी   ड) वशिष्टमुनी
- 2) तत्त्वज्ञान म्हणजे ज्ञानाचे शास्त्र असल्याचा दावा _____ या विचारवंताने केला.
अ) प्लेटो   ब) अ‍ॅरिस्टॉटल   क) जॉन अ‍ॅडम्स   ड) फिस्टे
- 3) ज्ञान प्राप्ती खालीलपैकी _____ मागाने होते.
अ) प्रत्यक्ष अनुभव   ब) वैज्ञानिक पद्धती   क) अधिकृत प्रमाण   ड) वरील सर्व
- 4) उपनयन हा एक महत्त्वाचा संस्कार _____ या तत्त्वज्ञान पंथामध्ये मानला जाईल.
अ) वैदिक   ब) बौद्ध   क) जैन   ड) इस्लाम
- 5) जैन तत्त्वज्ञानानुसार सर्वश्रेष्ठ जीव म्हणजे _____ होय.
अ) मानव   ब) झाडे   क) मधमाशा   ड) पृष्ठवंशी प्राणी
- 6) आदर्शवाद व वास्तववाद यांचा समन्वय साधण्याचा प्रयत्न _____ या तत्त्वज्ञान पंथाने केला.
अ) आवश्यकतावाद   ब) रचनावाद   क) तार्किक अनुभववाद   ड) पुनर्रचनावाद
- 7) प्लेटो या तत्त्वज्ञाने खालीलपैकी _____ हा महत्त्वाचा ग्रंथ लिहिला.
अ) रिपब्लिक   ब) सोशल कॉन्ट्रॅक्ट   क) मदर   ड) एज्युकेशन
- 8) व्यक्तिगत व भौतिक सुखाची कल्पना _____ विचारसरणी मान्य करत नाही.
अ) व्यक्तीवाद   ब) फॅसिझम   क) लोकशाही   ड) वरीलपैकी नाही
- 9) प्लेटोच्या मते मानवी मनात _____ प्रवृत्ती असते.
अ) वासना   ब) भावना   क) विचार   ड) वरील सर्व
- 10) समस्या निवारण पद्धतीचा पुरस्कार _____ यांनी केला.
अ) ड्युई   ब) प्लेटो
क) कांट   ड) जे. कृष्ण मूर्ती

_____

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – I : PHILOSOPHICAL AND SOCIOLOGICAL FOUNDATION OF
EDUCATION

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions **(any one)** : **10**
- 1) Explain the need and functions of philosophy.
  - 2) Explain the aims, curriculum, teaching-learning method of education according to vedic philosophy.
3. Answer the following questions **(any one)** : **10**
- 1) Explain the philosophical theories and educational thoughts of existentialism.
  - 2) Explain the concept of man and educational aims of Shri Arvindo.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the principles of communism.
  - 2) State the philosophical theories of Sankhya philosophy.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain Kant's concept of man.
  - 2) Which were the subjects in curriculum of Islam education system ?
  - 3) Which are the barriers in acquiring knowledge of yoga ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) तत्त्वज्ञानाची गरज व कार्ये स्पष्ट करा.
  - 2) वैदिक तत्त्वज्ञानानुसार शिक्षणाची ध्येये, अभ्यासक्रम, अध्ययन- अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) अस्तित्ववादाचे तात्विक सिद्धांत सांगून शिक्षण विषयक विचार स्पष्ट करा.
  - 2) योगी अरविंद यांची मानवविषयक संकल्पना सांगून त्यांनी प्रतिपादीत केलेली शिक्षण विषयक ध्येये लिहा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) साम्यवादी विचारसरणीची तत्वे लिहा.
  - 2) सांख्य तत्त्वज्ञानाचे तात्विक सिद्धांत सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) कांटची मानव विषयक संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) मुस्लिम शिक्षण पद्धतीनुसार अभ्यासक्रमात कोणत्या विषयांचा समावेश करण्यात आला होता ?
  - 3) ज्ञान मिळविण्याचा योगाच्या मार्गात कोणते अडथळे येवू शकतात ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : Q.No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3. Each question carries one mark.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) The first step in experimental method of educational psychology is
  - A) Formation of groups
  - B) Define the problem
  - C) Observation
  - D) Collection of data
- 2) The scope of educational psychology is related with
  - A) student
  - B) process of learning
  - C) conditions of learning
  - D) all above
- 3) The proponent of structuralism is
  - A) E.B. Tichner
  - B) William James
  - C) Aristotle
  - D) Sigmund Freud
- 4) Purposivism is also called as
  - A) Purposive psychology
  - B) Reflex psychology
  - C) Hormic psychology
  - D) Gestalt psychology
- 5) The total _____ steps are involved in Gagne's theory of learning.
  - A) six
  - B) eight
  - C) ten
  - D) twelve
- 6) The proponent of mastery learning theory is
  - A) Hull
  - B) Kurt Lewin
  - C) Bloom
  - D) Pavlav
- 7) The educational psychology deals with the _____ in educational situations.
  - A) human behaviour
  - B) non-human behaviour
  - C) 'A' and 'B'
  - D) none of these
- 8) Laboratory experiment can be described as
  - A) introspection in silence
  - B) observation under controlled conditions
  - C) observation under uncontrolled conditions
  - D) all above
- 9) According to Adler, the main motivation for human behaviour is
  - A) will for power
  - B) will to live
  - C) 'A' and 'B'
  - D) none of these
- 10) The function of parietal lobe of human brain is
  - A) formation of imaginations
  - B) receive sensations
  - C) concentration on activities
  - D) interpret the signals

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) शैक्षणिक मानसशास्त्राच्या प्रायोगिक पद्धतीत पहिली पायरी _____ ही आहे.
 अ) गटाची निर्मिती   ब) समस्या निश्चिती   क) निरीक्षण   ड) माहिती संकलन
- २) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्याप्ती _____ शी संबंधित आहे.
 अ) विद्यार्थी   ब) अध्ययन प्रक्रिया   क) अध्ययन अभिसंधान   ड) वरील सर्व
- ३) रचनावादाचा पुरस्कर्ता _____ हा आहे.
 अ) ई.बी. टिचनेर   ब) विल्यम्स जेम्स   क) ऑरिस्टॉटल   ड) सिगमंड फ्राईड
- ४) हेतूवादास _____ असेही म्हणतात.
 अ) हेतूपूर्ण मानसशास्त्र   ब) प्रतिक्षिप्त मानसशास्त्र
 क) मानसिक ऊर्जा मानसशास्त्र   ड) समष्टिवादी मानसशास्त्र
- ५) गॅनेच्या अध्ययन उपपत्तीमध्ये एकूण _____ पायऱ्या आहेत.
 अ) सहा   ब) आठ   क) दहा   ड) बारा
- ६) प्रभूत्व अध्ययन उपपत्तीचा पुरस्कर्ता _____ हा आहे.
 अ) हल   ब) कर्ट लेविन   क) ब्लूम   ड) पॅव्हलॉव्ह
- ७) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे शैक्षणिक वातावरणासंदर्भात _____ होय.
 अ) मानवी वर्तन   ब) अमानवी वर्तन   क) 'अ' व 'ब'   ड) यापैकी नाही
- ८) प्रयोगशाळेत प्रयोग हे _____ केले जातात.
 अ) शांततेत आत्मनिरीक्षण करून   ब) नियंत्रित परिस्थितीत निरीक्षण करून
 क) अनियंत्रित परिस्थितीत निरीक्षण करून   ड) वरील सर्व
- ९) अँडलरच्या मते, मानवी वर्तनाची मुख्य प्रेरणा _____ आहे.
 अ) श्रेष्ठत्व सिद्ध करण्याची लालसा   ब) जीवनशक्ती
 क) 'अ' व 'ब'   ड) यापैकी नाही
- १०) मानवी मेंदूच्या पार्श्विकपालीचे कार्य _____ हे आहे.
 अ) कल्पनांची निर्मिती   ब) संवेदना ग्रहण
 क) कृतींवर अवधान केंद्रीकरण   ड) संदेशाचा अन्वययार्थ

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is educational psychology ? How will you apply educational psychology in education ?
  - 2) Explain psychoanalytic school and its contribution to the field of education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is teaching ? Explain teacher thought processes in detail.
  - 2) Explain Gagne's conditions of learning.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain levels of learning.
  - 2) Write a note on behaviourism.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What is meant by concept making ?
  - 2) Write a note on constructivism.
  - 3) Explain case study method of educational psychology.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **10**
- 1) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? तुम्ही शैक्षणिक मानसशास्त्राचा शिक्षणात वापर कसा कराल ?
  - 2) मनोविश्लेषणात्मक वाद स्पष्ट करून त्याचे शिक्षणातील योगदान स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **10**
- 1) अध्यापन म्हणजे काय ? शिक्षक विचार प्रक्रिया सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
  - 2) गॅने यांची अध्ययन अवस्था स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

8

- 1) अध्ययनाचे स्तर स्पष्ट करा.
- 2) वर्तनवाद यावर टिप लिहा.

5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

12

- 1) संकल्पना निर्मिती म्हणजे काय ?
  - 2) ज्ञानरचनावेद यावर टिप लिहा.
  - 3) शैक्षणिक मानसशास्त्राची व्यक्ती अभ्यास पद्धती स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF EDUCATIONAL RESEARCH (Paper – III)

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) Tradition is not method of _____
a) acquiring knowledge   b) researching
c) data collection   d) analysis of data
- 2) _____ of the following is not component of research design/proposal.
a) Hypothesis   b) Assumptions
c) Analysis of data   d) Research sample
- 3) For collecting data in qualitative research _____ technique is used.
a) observation   b) interview   c) opinionnaire   d) all the above
- 4) The main aim of any research is _____
a) Acquiring knowledge
b) Extending knowledge
c) Analysis and establishment of facts
d) All a), b), c)
- 5) Assumptions are statements which the researcher can't _____
a) Verify   b) Measure   c) Evaluate   d) None of these
- 6) Inductive-deductive way of thinking means _____
a) Heuristic method   b) Scientific method
c) Synthetic method   d) Laboratory method
- 7) In research for concept formation _____ are used.
a) Operational definitions   b) Hypothesis
c) Assumptions   d) Objectives
- 8) The _____ research has limited scope.
a) Descriptive   b) Action   c) Qualitative   d) Scientific
- 9) The probable answer of the research question is _____
a) Hypothesis   b) Assumption   c) Scope   d) Objectives
- 10) Subjective assessment of attitude, opinion and behaviour is the main purpose of _____ research.
a) Quantitative   b) Qualitative   c) Historical   d) Action

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) परंपरा ही _____ पद्धत नाही.
  - अ) ज्ञान संपादनाची
  - ब) संशोधनाची
  - क) माहिती संकलनाची
  - ड) माहिती पृथःकरणाची
- 2) पुढील पैकी _____ हा/ही संशोधन आराखड्याचा घटक नाही.
  - अ) परिकल्पना
  - ब) गृहीतके
  - क) माहितीचे पृथःकरण
  - ड) संशोधन नमुना
- 3) गुणात्मक संशोधनात माहिती संकलनासाठी _____ हे तंत्र वापरतात.
  - अ) निरीक्षण
  - ब) मुलाखत
  - क) मतावली
  - ड) वरील सर्व
- 4) कोणत्याही संशोधनाचा _____ हा मुख्य हेतु असतो.
  - अ) ज्ञान संपादन
  - ब) ज्ञान कक्षांचे विस्तारीकरण
  - क) घटनांचे विश्लेषण व स्थापन
  - ड) यापैकी सर्व a), b), c)
- 5) गृहीतके ही अशी विधाने असतात कि ज्याचा संशोधक _____ शकत नाही.
  - अ) पडताळा पाहु
  - ब) मापन करू
  - क) मूल्यमापन करू
  - ड) यापैकी नाही
- 6) विचारांचा उद्गामी-अवगामी मार्ग म्हणजे _____
  - अ) स्वयंशोधन पद्धती
  - ब) वैज्ञानिक पद्धती
  - क) संयोजन पद्धती
  - ड) प्रयोगशाळा पद्धती
- 7) संशोधनात संकल्पना निर्मितीसाठी _____ वापरतात.
  - अ) कार्यात्मक व्याख्या
  - ब) परिकल्पना
  - क) गृहीतके
  - ड) उद्दिष्टे
- 8) _____ संशोधनाची व्याप्ती मर्यादित असते.
  - अ) वर्णनात्मक
  - ब) कृती
  - क) गुणात्मक
  - ड) वैज्ञानिक
- 9) संशोधन समस्येचे सांभाव्य उत्तर म्हणजे _____
  - अ) परिकल्पना
  - ब) गृहीतके
  - क) व्याप्ती
  - ड) उद्दिष्टे
- 10) दृष्टीकोन, मते, वर्तन यांचे वस्तुनिष्ठ परिक्षण हा _____ संशोधनाचा मुख्य हेतु असतो.
  - अ) संख्यात्मक
  - ब) गुणात्मक
  - क) एतिहासिक
  - ड) कृती

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
METHODOLOGY OF EDUCATIONAL RESEARCH (Paper – III)**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the criteria for selection of research problem ? What factors are taken into consideration while preparing research proposal.
  - 2) What is meant by Educational research ? Explain its need and importance.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain various sources of generating knowledge in brief.
  - 2) State various methods of Educational research ? Explain the characteristics of descriptive method.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the importance of case study method.
  - 2) Explain various types of Hypothesis.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain steps of Action research.
  - 2) Differentiate between dependent and independent variables in Experimental method.
  - 3) Explain the importance of review of related researches.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) संशोधन समस्या निवडीचे निकष कोणते ? संशोधन आराखडा तयार करतांना कोणते घटक विचारात घ्यावे लागतात ?
  - 2) शैक्षणिक संशोधन म्हणजे काय ? शैक्षणिक संशोधनाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : **10**
- 1) ज्ञान निर्मितीचे विविध स्रोत थोडक्यात स्पष्ट करा.
  - 2) शैक्षणिक संशोधनाच्या विविध पद्धती सांगा. वर्णनात्मक संशोधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) व्यक्ति अभ्यास पद्धतीचे महत्त्व स्पष्ट करा.
  - 2) परिकल्पनांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
  - 2) प्रायोगिक पद्धतीमध्ये स्वाश्रयी व आश्रयी चलांमधील फरक स्पष्ट करा.
  - 3) संबंधित संशोधनाच्या अभ्यासाचे (आढावा) महत्त्व स्पष्ट करा.
-

SLR-BA – 8

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
EDUCATION
Teacher Education (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions: *Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.*

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative and write the alphabet of that alternative in the bracket.
- 1) William Kare was started _____ school at Bengal.
A) Normal school
B) Teacher Training
C) Night schools
D) Secondary
  - 2) The importance of in-service teacher education is started by
A) Kothari
B) Mudliyar
C) Commission of 1986
D) Calcutta Commission
  - 3) Educationally backward students should bring with other student is the duty of a school is suggested by
A) Socialistic   B) Humanistic   C) Idealistic   D) All
  - 4) Teacher should able to know problems is the objective of
A) Behaviouristic approach
B) Cognitive
C) Affective
D) System approach
  - 5) The future of India is becoming through classrooms is the statement of _____ commission.
A) Mudliyar
B) Kothari
C) Radhakrishnan
D) None of them
  - 6) The following _____ is not the pillar of education among four pillars.
A) Learning to know
B) Learning to do
C) Learning to come
D) Learning to be
  - 7) The origin of Micro Teaching was in _____ at Stanford University.
A) America   B) Germany   C) Japan   D) India
  - 8) Child psychology involved in _____ type of preservice Teacher education.
A) Primary
B) Secondary
C) Higher Secondary
D) Pre-Primary
  - 9) SSST is related to _____ skill.
A) Mental   B) Emotional   C) Social   D) Acting
  - 10) The beginning of Teacher Education started at
A) Russia   B) England   C) Germany   D) America

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा आणि त्या पर्यायाचे वर्णाक्षर कंसात लिहा : 10
- 1) विल्यम करे यांनी _____ शाळा बंगाल येथे सुरु केली.
 अ) नॉर्मल स्कूल   ब) शिक्षक प्रशिक्षण   क) रात्रशाळा   ड) माध्यमिक
  - 2) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचे महत्व _____ आयोगाने सांगितले.
 अ) कोठारी   ब) मुदलियार   क) 1986 चा आयोग   ड) कलकत्ता आयोग
  - 3) शैक्षणिक दृष्ट्या मागासलेल्या विद्यार्थ्यांना इतर विद्यार्थ्यांबरोबर आणणे हे शाळेचे कर्तव्य आहे असे _____ यांना वाटते.
 अ) समाजवादी   ब) मानवतावादी   क) आदर्शवादी   ड) सर्व
  - 4) शिक्षकास समस्या ओळखण्यास सक्षम करणे _____ चे उद्दिष्ट आहे.
 अ) वर्तनवादी उपागम   ब) बोधात्मक
 क) भावात्मक   ड) प्रणालि उपागम
  - 5) 'भारताचे भविष्य वर्गातून घडते' हे विधान _____ आयोगाचे आहे.
 अ) मुदलियार   ब) कोठारी   क) राधाकृष्णन   ड) यापैकी नाही
  - 6) शिक्षणाच्या चार स्तंभांपैकी खालील कोणता स्तंभ नाही.
 अ) लर्निंग टू नो   ब) लर्निंग टू डू   क) लर्निंग टू कम   ड) लर्निंग टू बी
  - 7) सूक्ष्म अध्यापनाचा उदय _____ च्या स्टेनफोर्ड विद्यापीठात झाला.
 अ) अमेरिका   ब) जर्मनी   क) जापान   ड) भारत
  - 8) सेवापूर्ण शिक्षक शिक्षणाच्या _____ या प्रकारात बालमानसशास्त्राचा समावेश केला आहे.
 अ) प्राथमिक   ब) माध्यमिक   क) उच्च माध्यमिक   ड) पूर्व प्राथमिक
  - 9) SSST हे _____ या कौशल्याशी निगडित आहे.
 अ) मानसिक   ब) भावनिक   क) सामाजिक   ड) अभिनय
  - 10) शिक्षक शिक्षणाची सुरुवात _____ येथे झाली.
 अ) रशिया   ब) इंग्लंड   क) जर्मनी   ड) अमेरिका

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
EDUCATION
Teacher Education (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following question (**Any one**) : **10**
- i) Explain the objectives of teacher education in context with cognitive approach.
  - ii) Explain the nature of teacher education in America and discuss in detail of its development.
3. Answer the following question (**Any one**) : **10**
- i) What are the different modes of teacher education ? State the need and significance of pre-service teacher education.
  - ii) Explain the roles and characteristics of good teacher.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- i) What is the code of conduct for teacher ?
  - ii) Importance of social service activity.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- i) Write the objectives of school Internship.
  - ii) Significance of micro teaching.
  - iii) Write various context of becoming a teacher.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : **10**
- i) शिक्षक शिक्षणातील बोधात्मक दृष्टिकोणातून उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- ii) अमेरिकेतील शिक्षक शिक्षणाचे स्वरूप सांगून त्याच्या विकासाची सविस्तर चर्चा करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही एक) : **10**
- i) शिक्षक शिक्षणाचे विविध मार्ग कोणते ? सेवापूर्व शिक्षक शिक्षणाची गरज व महत्व सांगा.
- ii) चांगल्या शिक्षकाच्या भूमिका व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
4. थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- i) शिक्षकाकरिता आचारसंहिता काय ?
- ii) समाजसेवा उपक्रमाचे महत्व.
5. थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- i) शालेय अनुभवाची उद्दिष्टे लिहा.
- ii) सूक्ष्म अध्यापनाचे महत्व.
- iii) शिक्षक बनण्याचे विविध संदर्भ लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicate full marks.**
  - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives : **10**
- 1) Information technology consists of _____ constituent.
a) Production of information   b) Information processing
c) Information storage   d) All above
  - 2) The _____ server is used in interanet.
a) Catlog   b) Mail   c) News   d) All above
  - 3) ROM means
a) Read Only Memory   b) Read On Memory
c) a) and b)   d) Read Only and on Memory
  - 4) V.D.E.T. means
a) Video Display Entry Terminal
b) Voice Data Entry Terminal
c) Visual Display Educational Terminal
d) None of them
  - 5) MICR is _____ type of device.
a) Input   b) Output   c) Memory   d) Storage
  - 6) Teaching technology includes _____ of teaching.
a) Planning   b) Control   c) Management   d) All above
  - 7) _____ is innovative technique used in distance education.
a) Television   b) Teleconferencing
c) Interactive lessons   d) Conference
  - 8) Personalized instructional system developed by
a) Ausbern   b) Skinner   c) Keller   d) Ausubel
  - 9) Instructional technology initiates from
a) Child psychology   b) Expermental psychology
c) Clinical psychology   d) None of them
  - 10) Active listening is also known as
a) Evaluating listening   b) Projective listening
c) Empathic listening   d) Deliberate listening

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) माहिती तंत्रविज्ञानात _____ घटकाचा समावेश होतो.
 अ) माहितीची निर्मिती ब) माहितीवर प्रक्रिया
 क) माहितीची साठवण ड) वरील सर्व
- २) इंटरनेट मध्ये _____ चा सर्व्हरचा वापर करण्यात येतो.
 अ) कॅटलॉग ब) मेल क) न्यूस ड) वरील सर्व
- ३) ROM याचा अर्थ _____ हा आहे.
 अ) Read Only Memory ब) Read On Memory
 क) अ) आणि ब) ड) Read Only and on Memory
- ४) V.D.E.T. चा अर्थ _____ हा आहे.
 अ) व्हीडीओ डिस्प्ले एंटी टर्मिनल ब) व्हाईस डेटा एंटी टर्मिनल
 क) व्हीजूअल डिस्प्ले एज्युकेशनल टर्मिनल ड) यापैकी नाही
- ५) MICR हे _____ प्रकारचे उपकरण आहे.
 अ) इनपुट ब) आउटपुट क) मेमरी ड) साठवण
- ६) अध्यापन तंत्रविज्ञानात, अध्यापन _____ समावेश होतो.
 अ) नियोजनाचा ब) नियंत्रणाचा क) व्यवस्थापनाचा ड) वरील सर्व
- ७) दूरशिक्षणात _____ या नाविन्यपूर्ण तंत्राचा उपयोग करण्यात येतो.
 अ) दूरदर्शन ब) टेलिकॉन्फरन्सिंग
 क) आंतरक्रियात्मक पाठ ड) परिसंवाद
- ८) व्यक्तिगत अनुदेशन प्रणालीचा जनक _____ यांना म्हटले जाते.
 अ) ऑसबर्न ब) स्किनर क) केलर ड) आसुबेल
- ९) अनुदेशन तंत्रविज्ञानाचा उगम _____ यातून झालेला आहे.
 अ) बाल मानसशास्त्र ब) प्रायोगिक मानसशास्त्र
 क) वैद्यकीय मानसशास्त्र ड) यापैकी नाही
- १०) कार्यक्षम श्रवणाला _____ असे देखील म्हटले जाते.
 अ) मूल्यमापनात्मक श्रवण ब) प्रक्षेपित श्रवण
 क) सहभावनात्मक श्रवण ड) जाणीवपूर्वक श्रवण

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
Paper – V : INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY

Day and Date : Friday, 20-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the importance of computer networks and types of network.
  - 2) What are the input devices ? Write in details about bar code readers.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain media technology as a form of educational technology.
  - 2) What do you mean by multimedia ? Explain the characteristics of multimedia technology.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the need and importance of information technology.
  - 2) Explain non impact printers.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write objectives of educational technology.
  - 2) Write a note on task analysis.
  - 3) How will you use projected media in teaching ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **१०**
- १) संगणकाची जाळे आणि त्यांच्या प्रकाराचे महत्व स्पष्ट करा.
  - २) इनपुट उपकरणे म्हणजे काय ? बार कोड रीडर्स बाबत सविस्तर माहिती लिहा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **१०**
- १) माध्यम तंत्रविज्ञान हा एक शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचा उपागम म्हणून स्पष्ट करा.
  - २) बहुमाध्यम म्हणजे काय ? बहुमाध्यम तंत्रविज्ञानाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

८

- १) माहिती तंत्रविज्ञानाची गरज व महत्व स्पष्ट करा.
- २) नॉन इम्पॅक्ट प्रिंटर्स स्पष्ट करा.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

१२

- १) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाची उद्दिष्टे लिहा.
  - २) कार्य विश्लेषण यावर टीपा लिहा.
  - ३) तुम्ही अध्यापनात प्रक्षेपित माध्यमांचा उपयोग कसा कराल ?
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
EDUCATIONAL MEASUREMENT OF EVALUATION (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**
3) **Figures to the right indicate marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and write your answer :

- 1) The important aspect of measurement is
  - a) Selection of a proper tool
  - b) Correct observation
  - c) Description of observation
  - d) Above all
- 2) The first step of cognitive domain is
  - a) Knowledge
  - b) Understanding
  - c) Application
  - d) Evaluation
- 3) The characteristic of a good measuring instrument is
  - a) Validity
  - b) Reliability
  - c) Objectivity
  - d) Above all
- 4) The types of validity are stated by
  - a) Brown
  - b) Bloom
  - c) Jordan
  - d) Patel
- 5) _____ is not the merit of essay tests.
  - a) Developing writing skills
  - b) Criticism
  - c) Halo effect
  - d) Easy to make questions
- 6) The aspect of norm-referenced test is
  - a) Place
  - b) Age
  - c) Sex
  - d) Religion
- 7) Z-score means
  - a) $\frac{M - X}{SD}$
  - b) $\frac{10(X - M)}{SD}$
  - c) $\frac{X - M}{SD}$
  - d) $\frac{10(X + M)}{SD}$
- 8) Attitude scale was stated by
  - a) Thurstone
  - b) Likert
  - c) Guttman
  - d) Above all
- 9) Projective technique is the type of
  - a) Achievement test
  - b) Personality test
  - c) Attitude scale
  - d) Interest inventories
- 10) Continuous internal evaluation tries to develop _____ aspect of student.
  - a) Cognitive
  - b) Affective
  - c) Psycho-motor
  - d) Above all

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) प्रश्न 1 ला आवश्यक आहे ते पहिल्या 15 मिनिटांत उत्तर पत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक 3 मध्ये सोडवावे.
 3) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. योग्य पर्याय निवडून उत्तर लिहा :

10

- 1) मापनाचा _____ हा महात्त्वाचा घटक आहे.
 अ) योग्य साधनाची निवड   ब) अचुक निरीक्षण
 क) निरीक्षणाचे वर्णन   ड) वरील सर्व
- 2) बोधात्मक क्षेत्राची पहिली पायरी _____ आहे.
 अ) ज्ञान   ब) आकलन   क) उपयोजन   ड) मूल्यमापन
- 3) चांगल्या मापन साधनाचे _____ हे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) सप्रमाणता   ब) विश्वसनीयता   क) वस्तुनिष्ठता   ड) वरील सर्व
- 4) सप्रमाणतेचे प्रकार _____ यांनी सांगितले आहेत.
 अ) ब्राउन   ब) ब्लूम   क) जॉर्डन   ड) पटेल
- 5) निबंधात्मक चाचण्यांचा _____ हा गुण नाही.
 अ) लेखन कौशल्ये विकसन   ब) समीक्षण
 क) तेजोवलय परिणाम   ड) प्रश्ननिर्मिती सोपी
- 6) प्रमाणके संदर्भ चाचणीचा _____ हा घटक आहे.
 अ) स्थान   ब) वय   क) लिंग   ड) धर्म
- 7) Z गुणांक म्हणजे
 अ) $\frac{M - X}{SD}$ ब) $\frac{10(X - M)}{SD}$ क) $\frac{X - M}{SD}$ ड) $\frac{10(X + M)}{SD}$
- 8) अभिवृत्ती मापिका _____ यांनी मांडली होती.
 अ) थर्स्टन   ब) लिकर्ट   क) गटमन   ड) वरील सर्व
- 9) प्रक्षेपण तंत्र हा _____ चा प्रकार आहे.
 अ) संपादन चाचणी   ब) व्यक्तिमत्व चाचणी
 क) अभिवृत्ती मापिका   ड) अभिरुची शोधिका
- 10) सातत्यपूर्ण अंतर्गत मूल्यमापन हे विद्यार्थ्यांच्या _____ घटकाचा विकास करण्याचा प्रयत्न करते.
 अ) बोधात्मक   ब) भावात्मक   क) क्रियात्मक   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
EDUCATIONAL MEASUREMENT OF EVALUATION (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Max. Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) *Figures to the right indicate marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Describe the concept and process of educational evaluation.
  - 2) Define validity. Explain the types of validity.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Illustrate the steps involved in standardization of a test.
  - 2) Describe the concept and process of grading system.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the importance of achievement test.
  - 2) Explain the advantages of objective tests.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the need of standardization of a test.
  - 2) Write the characteristics of a questionnaire.
  - 3) Explain the importance of projective technique.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) शैक्षणिक मूल्यमापनाची संकल्पना आणि प्रक्रिया वर्णन करा.
  - 2) सप्रमाणतेची व्याख्या सांगा. सप्रमाणतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) चाचणीच्या प्रमाणिकरणात समाविष्ट असलेल्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.
  - 2) श्रेणी प्रणालीची संकल्पना आणि प्रक्रिया वर्णन करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) संपादन चाचणीचे महत्व सांगा.
  - 2) वस्तुनिष्ठ चाचण्यांचे फायदे स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) चाचणीच्या प्रमाणीकरणाची गरज स्पष्ट करा.
  - 2) प्रश्नावलीची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 3) प्रक्षेपण तंत्राचे महत्व स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
POPULATION EDUCATION AND HEALTH EDUCATION (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**
3) **Figures to the right side indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative.

10

- 1) First census in India was completed in the year
a) 1901 – 1911   b) 1881 – 1891   c) 1911 – 1921   d) 1867 – 1872
- 2) Universal population year celebrated by UNO was
a) 1964   b) 1973   c) 1974   d) 1971
- 3) Maharashtra Act 1969 is related to
a) Sound pollution   b) Soil pollution
c) Water pollution   d) Air pollution
- 4) Family Welfare Programme in India was implemented from
a) May 1977   d) April 1976   c) June 1975   d) July 1974
- 5) First book “An Essay on the Principles of population” published in the year
a) 1882   b) 1798   c) 1790   d) 1760
- 6) Extention approach for population control started from _____ Five Year Plan.
a) Third   b) Fourth   c) Second   d) Sixth
- 7) From the year _____ Central Government continuously arrange census at the interval of 10 years.
a) March 1881   b) April 1882   c) Sept. 1890   d) Aug. 1881
- 8) From _____ year it is compulsory to make record of birth and death by law.
a) 1969   b) 1970   c) 1971   d) 1972
- 9) Book entitle “India’s Population Problem” was written by
a) George Pen   b) Lokmanya Tilak
c) S.N. Agrawal   d) Mahatma Phule
- 10) The first conference for population education organised in 1969 at
a) Delhi   b) Bombay   c) Poona   d) Chennai

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) भारतामध्ये पहिली जनगणना _____ या वर्षी करण्यात आली.
 अ) १९०१-१९११   ब) १८८१-१८९१   क) १९११-१९२१   ड) १८६७-१८७२
- २) संयुक्त राष्ट्रांकडून _____ हे वर्ष जागतिक लोकसंख्या वर्ष म्हणून साजरे केले.
 अ) १९६४   ब) १९७३   क) १९७४   ड) १९७९
- ३) महाराष्ट्र कायदा १९६९ हा _____ या घटकाशी संबंधित आहे.
 अ) ध्वनी प्रदुषण   ब) मृदा प्रदुषण   क) जल प्रदुषण   ड) वायू प्रदुषण
- ४) भारतामध्ये कुटुंब कल्याण कार्यक्रमाची अंमलबजावणी _____ पासून झाली.
 अ) मे १९७७   ब) एप्रिल १९७६   क) जून १९७५   ड) जुलै १९७४
- ५) "An Essay on the Principles of Population" हे पुस्तक _____ या वर्षी प्रसिद्ध झाले.
 अ) १८८२   ब) १७९८   क) १७९०   ड) १७६०
- ६) लोकसंख्यावाढीसाठी विस्तारित सेवा कार्यक्रम _____ या पंचवार्षिक योजनेपासून राबविण्यात आला.
 अ) तिसरी   ब) चौथी   क) दुसरी   ड) सहावी
- ७) केंद्रसरकारने _____ या वर्षापासून दर दहा वर्षांनी जनगणना सुरु केली.
 अ) मार्च १८८१   ब) एप्रिल १८८२   क) सप्टेंबर १८९०   ड) ऑगस्ट १८८१
- ८) भारतामध्ये जन्म आणि मृत्यूची नोंद करणे हे कायद्याने बंधनकारक _____ या वर्षापासून झाले.
 अ) १९६९   ब) १९७०   क) १९७१   ड) १९७२
- ९) 'India's Population Problems' हे पुस्तक _____ यांनी लिहले.
 अ) जॉर्ज पेन   ब) लोकमान्य टिळक   क) एस. एन. अग्रवाल   ड) महात्मा फुले
- १०) लोकसंख्या शिक्षणासाठी १९६९ मध्ये भरलेली पहिली परिषद _____ या शहरात झाली.
 अ) दिल्ली   ब) मुंबई   क) पुणे   ड) चेन्नई

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
POPULATION EDUCATION AND HEALTH EDUCATION (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**

2) Figures to the **right** side indicate **full** marks.

2. Answer the following (**any one**) : **10**
- 1) Explain the meaning of population education. State various definitions of population education.
  - 2) Explain the concept of dynamics of population. Describe factors on which population dynamics depends.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) 'Family Planning' is responsibility of every Indian. Explain.
  - 2) Explain the effect of increasing population on environment.
4. Answer the following questions. **8**
- 1) Explain nature and scope of responsible parenthood education.
  - 2) What is the relation between population growth and quality of life ?
5. Answer the following questions. **12**
- 1) Teachers role in population education.
  - 2) Various programs for success of population education.
  - 3) Advantages of 'small family'. Explain.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) लोकसंख्या शिक्षणाचा अर्थ स्पष्ट करा. लोकसंख्या शिक्षणाच्या विविध व्याख्या सांगा.
- २) लोकसंख्येची गतिमानता म्हणजे काय ? ती कोणत्या घटकांवर अवलंबून असते ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) 'कुटुंब नियोजन' हे राष्ट्रिय कर्तव्य मानणे गरजेचे आहे स्पष्ट करा.
- २) वाढत्या लोकसंख्येचा पर्यावरणावर होणारा परीणाम स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : ८
- १) जबाबदार पालकत्वासाठी शिक्षणाचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- २) 'वाढती लोकसंख्या' आणि 'जीवनाची गुणवत्ता' यामधील संबंध स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : १२
- १) शिक्षकाची लोकसंख्या शिक्षणासंदर्भात भूमिका.
- २) लोकसंख्या शिक्षणाच्या यशस्वितेसाठी विविध उपक्रमांची शिफारस करा.
- ३) छोट्या कुटुंबाचे फायदे स्पष्ट करा.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 3) प्रश्न 1 ला आवश्यक आहे ते पहिल्या 15 मिनिटांत उत्तर पत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक 3 मध्ये सोडवावे.

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) प्रभुत्वाची भावना _____ मुलांमध्ये निर्माण होते.
 अ) मतीमंद   ब) प्रज्ञावान   क) वाचादोष   ड) कर्णबधिर
- 2) मॅटर्नल रिफ्लेक्टिव्ह पद्धती _____ साठी उपयुक्त आहे.
 अ) कर्णबधिर   ब) अंध   क) मतीमंद   ड) प्रज्ञावान
- 3) श्रवणदोष मुलांना _____ संप्रेषण तंत्र उपयुक्त आहे.
 अ) चित्र   ब) आकृती   क) प्रकट वाचन   ड) संगणकाचा उपयोग
- 4) हस्ताक्षर मार्गदर्शिका _____ मुलांसाठी वापरली जाते.
 अ) अंध   ब) कर्णबधिर   क) दृष्टिदोष   ड) प्रज्ञावान
- 5) जागतिक अंध दिन _____ या दिवशी साजरा केला जातो.
 अ) 30 सप्टेंबर   ब) 10 सप्टेंबर   क) 15 ऑक्टोबर   ड) 21 ऑक्टोबर
- 6) स्पर्धात्मक परीक्षांचे मार्गदर्शन _____ यांना दिले जाते.
 अ) प्रज्ञावान मुले   ब) वाचादोष मुले
 क) अध्ययन अकार्यक्षम मुले   ड) यापैकी नाही
- 7) वाचनदोष म्हणजे
 अ) डिसलेक्सिया   ब) डिसग्राफिया   क) डिसकॅल्क्युलिया   ड) डिसपोरिया
- 8) मतिमंद म्हणजे
 अ) भावनेचे अपंगत्व   ब) शारीरिक अपंगत्व   क) बुद्धीचे अपंगत्व   ड) यापैकी नाही
- 9) दृष्टिदोष _____ घटकाशी संबंधित आहे.
 अ) नाक   ब) डोळा   क) कान   ड) हात
- 10) शारीरिक अपंगत्वाचा _____ हा प्रकार आहे.
 अ) अंध   ब) बहिरे   क) मुके   ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2016
SPECIAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write the scope of special education in India.
  - 2) Write the nature and objectives of special schools.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the recommendations about special education given in NPE 1986.
  - 2) Explain the behavioural characteristics of gifted learners.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the meaning of universalisation of education.
  - 2) Explain the concept of remedial teaching for learning disabled children.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the administration of special education.
  - 2) Explain the concept of Mentally Retarded.
  - 3) Explain the learning difficulties of visually impaired children.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **10**
- 1) भारतातील विशेष शिक्षणाची व्याप्ती लिहा.
  - 2) विशेष शाळांचे स्वरूप आणि उद्दिष्टे लिहा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : **10**
- 1) 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणानुसार विशेष शिक्षणाविषयी शिफारशी स्पष्ट करा.
  - 2) प्रज्ञावान अध्ययनार्थ्यांची वर्तन वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) शिक्षणाचे सार्वत्रीकरणाचा अर्थ स्पष्ट करा.
  - 2) अध्ययन अकार्यक्षम मुलांसाठी उपचारात्मक अध्यापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) विशेष शिक्षणाचे प्रशासन स्पष्ट करा.
  - 2) मतिमंद संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) दृष्टिदोष मुलांच्या अध्ययन समस्या स्पष्ट करा.
-

मराठी रूपांतर

10

1. योग्य पर्याय निवडा व रिक्त्या जागा भरा.

- 1) तत्वज्ञानाच्या _____ शाखा, ज्ञान, रचना पध्दती, वैधता या संदर्भात आहे.
 अ) तार्कीक   ब) मूल्य मिमांसा   क) ज्ञान मिमांसा   ड) तत्व मिमांसा
- 2) तत्वज्ञान हे शास्त्र आणि समाजशास्त्राचे _____ आहे.
 अ) शाखा   ब) माता   क) उत्पत्ती   ड) वरीलपैकी सर्व
- 3) ज्ञानाचे स्रोत _____ आहे.
 अ) प्रत्यदी अनुभव व तर्क   ब) वैज्ञानिक पद्धत   क) अधिकारी व्यक्तीचे मत   ड) वरील सर्व
- 4) प्रत्येक व्यक्तीच्या जीवनात तत्वज्ञानाच्या आधाराची आवश्यकता आहे कारण _____
 अ) जीवनाचा अर्थ समजून घेण्यासाठी   ब) पुरसतीच्या वेळेच्या सदउपयोगासाठी
 क) व्यक्तीचे परिस्थितीला समायोजन साधण्यासाठी   ड) यापैकी कोणतेही नाही
- 5) जोड्या लावा
 अ) मूळ शिक्षण   1) स्वामी विवेकानंद
 ब) मानव निर्मिती शिक्षण   2) एम.के. गांधी
 3) रविंद्रनाथ टागोर
- 6) आचार्य हे _____ देखभाल करणारा अशी बौद्ध विचाराची कल्पना आहे.
 अ) अध्ययन व अध्यापन   ब) विद्यार्थ्यांचे शिस्त   क) धर्म आणि आध्यात्म   ड) यापैकी नाही
- 7) तत्वमिमांसा _____ प्रश्नाशी संबंधित आहे.
 अ) चांगले काय आहे ?   ब) शंका हे काय आहे ?   क) आत्मा म्हणजे काय ?   ड) सत्य म्हणजे काय ?
- 8) जैन विचार धारेप्रमाणे ज्ञान म्हणजे _____ आहे.
 अ) प्रमाण   ब) न्याय   क) दोन्ही   ड) यापैकी नाही
- 9) मूल्यांचे वर्गीकरण _____ करू शकतो.
 अ) कायमस्वरूपी   ब) तात्पुरते स्वरूपी   क) दोन्ही   ड) यापैकी नाही
- 10) शैक्षणिक ध्येये हे _____ द्वारे निर्धारित करण्यात येतात.
 अ) व्यक्ती   ब) समाज
 क) व्यक्ती आणि समाज   ड) व्यक्तीही नाही आणि समाजी ही नाही
- 11) प्लेटोने मूल्यांचे वर्गीकरण _____ असे केले आहे.
 अ) धर्म, निती आणि अर्थ   ब) प्रेम, अहिंसा आणि अर्थ
 क) सत्य, सुंदर आणि शिव/चांगले   ड) राजकीय, धार्मिक आणि सत्य
- 12) वर्गात शिक्षक _____ असते पाहिजे.
 अ) आनंद आणि उल्हास   ब) शांत, थंडपणा, रचनाकार
 क) खोडकर विद्यार्थ्यांना शिक्षा देण्यास तयार असणे   ड) गंभीर आणि कडक
- 13) अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत _____ अत्यंत महत्वाचा आहे
 अ) शिक्षक   ब) विद्यार्थी   क) अभ्यासक्रम   ड) वरील सर्व
- 14) शिक्षण प्रक्रियेत आवश्यक असणारे तीन घटक _____ आहे.
 अ) निर्देशित, अनुदेशत व कौशल्य   ब) शिक्षण, शिक्षक व पुस्तक
 क) शिक्षक, विद्यार्थी व शिक्षण   ड) अध्ययन, अध्यापन व सराव

**M.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
PHILOSOPHY OF EDUCATION (Paper – I)**

Day and Date : Monday, 16-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

2. 1) What do you mean by educational Philosophy ? Explain its scope, need and functions. **10**

OR

- 2) Discuss the educational aim, curriculum, teaching methods in accordance to the jain philosophy.

3. 1) Compare the Educational Contributions of Swami Vivekananda and Ravindranath Tagore. **10**

OR

- 2) What are the different kinds of values ? Whether, is it necessary to develop values deliberately among the students ? Explain.

4. Answer in brief (**any 4**) : **20**

- 1) Describe the importance of Yoga in human life.
- 2) Explain the concept of logical empirism.
- 3) Write the Educational Contribution of Mahatma Gandhi's philosophical thoughts.
- 4) Explain the Educational contributions of thoughts of Plato.
- 5) State the concept of modern humanism.

5. Answer in brief (**any 4**) : **16**

- 1) Describe the steps of scientific method to acquire knowledge.
- 2) State the principles of Existentialism.
- 3) State the Educational thoughts of Dr. B.R. Ambedkar.
- 4) What is the need of development of aesthetic sense among the student ?
- 5) Discuss the national Values in Indian Constitution.

मराठी रूपांतर

2. 1) शैक्षणिक तत्वज्ञान म्हणजे काय सांगून तत्वज्ञानाची व्याप्ती, गरज व कार्ये स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- 2) जैन तत्वज्ञानानुसार शिक्षणाची ध्येये, अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पध्दती याविषयी चर्चा करा.
3. 1) स्वामी विवेकानंद आणि रविंद्रनाथ टागोर यांच्या शैक्षणिक योगदानांची तुलना करा. 10
- किंवा**
- 2) मूल्यांचे विविध प्रकार सांगून मूल्ये ही जाणिवपूर्वक विद्यार्थ्यांमध्ये विकसित करणे आवश्यक आहे का ? स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) : 20
- 1) मानवी जीवनातील योगाचे महत्व स्पष्ट करा.
  - 2) तार्कीक प्रत्यक्षतावाद ही संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 3) महात्मा गांधी यांच्या तत्वज्ञान विषयक विचारांचे शिक्षणाला योगदान लिहा.
  - 4) प्लेटोच्या विचारांचे शैक्षणिक योगदान स्पष्ट करा.
  - 5) आधुनिक मानवतावाद ही संकल्पना सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 4) : 16
- 1) ज्ञान मिळवण्याच्या वैज्ञानिक पध्दतीच्या पायऱ्या सांगा.
  - 2) अस्तित्ववादाचे तात्विक सिद्धांत सांगा.
  - 3) डॉ.बी.आर. आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार सांगा.
  - 4) विद्यार्थ्यांमध्ये सौंदर्याभिरुची विकसित करण्याची आवश्यकता का आहे.
  - 5) भारतीय संविधानातील राष्ट्रीय मुल्यांची चर्चा करा.

SLR-BA – 16

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) Examination, 2016
Paper – II : SOCIOLOGY OF EDUCATION (New CBCS)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.30 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All** questions are **compulsory**.
2) Q. No. **1** is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. **3**.
3) Figures to the **right** side indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative.

14

- 1) Education for peace has been recommended in _____ Directive Principles, this subject has been included.
- National Curriculum Structure (2000)
  - National Curriculum Structure (2005)
  - National Education Policy, 1968
  - Kothari Commission – 1964 – 66
- 2) _____ are the factors of Multi Cultural Society.
- Different language
  - Different ethnic
  - Different religion
  - Above all
- 3) Process of Socialization begins first at _____
- In the society
  - In the peer group
  - In the school
  - In the family
- 4) Study of _____ is the subject of Educational Sociology.
- Social relations
  - Social institutions
  - Social relations and process of institutions
  - Above all
- 5) To establish international peace is the main objective of _____
- America
  - UNO
  - WHO
  - Above all

P.T.O.

- 6) The father of Educational Sociology is _____
- a) George Payne
  - b) August Comte
  - c) George Herrington
  - d) Brown
- 7) Social change refer to _____
- a) Cultural change
  - b) Change in social ideas
  - c) Change in social structure
  - d) Above all
- 8) The following _____ are eligible for equal opportunities of education.
- a) Women
  - b) Scheduled castes
  - c) Scheduled castes and tribes
  - d) Above all
- 9) The commencement of globalization is made due to _____
- a) Process of information technology
  - b) Knowledge based social structure
  - c) The autonomous authority to the state
  - d) International trade and commerce
- 10) International understanding means _____
- a) Advocate nationality
  - b) To accept the concept of world community
  - c) To explain the social role
  - d) Above all
- 11) To participate private persons in the Management of public sector is called _____
- a) Modernization
  - b) Globalization
  - c) Privatization
  - d) Liberalization
- 12) Equal opportunity of education means _____
- a) providing education as per one's abilities
  - b) giving admission as per one's choice
  - c) providing ample educational facilities
  - d) imparting uniform education to all
- 13) The purpose of Liberalization is _____
- a) There should be no ban over domestic private field
  - b) To eliminate/remove the illegal ban over import and production investment
  - c) To determine production rate and sale distribution by open market
  - d) Above all

- 14) According to the Preamble to the Constitution of UNESCO, the chief aim of education for international understanding is _____
- a) To prepare the pupil to take an active part in the creation of a world society
b) To develop feeling of Nationality among pupils
c) To generate international cultural outlook among students
d) To develop feeling of respect for other nations among pupils

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

14

- 1) शांततेसाठी शिक्षण _____ च्या मार्गदर्शक तत्वामध्ये शिफारस केल्यामुळे या विषयाचा समावेश करण्यात आला आहे.
- अ) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (2000)   ब) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आराखडा (2005)
क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण, 1968   ड) कोठारी आयोग - 1964-66
- 2) बहुसांस्कृतिक समाजाचे _____ घटक होय.
- अ) भिन्नभाषा   ब) भिन्नवंश   क) भिन्न धर्म   ड) वरील सर्व
- 3) सामाजीकरणाची प्रक्रिया पहिल्यांदा _____ सुरु होते.
- अ) समाजात   ब) समवयस्कात   क) शाळेत   ड) कुटुंबात
- 4) _____ अभ्यासकरणे हाच शैक्षणिक समाजशास्त्राचा विषय आहे.
- अ) सामाजिक संबंधाचा   ब) सामाजिक संस्थांचा
क) सामाजिक संबंध व संस्थांच्या प्रक्रियांचा   ड) वरील सर्व
- 5) जागतिक शांतता प्रस्थापित करणे हे _____ चे प्रमुख उद्दिष्ट आहे.
- अ) अमेरिका   ब) युनो   क) डब्लू.एच.ओ.   ड) वरील सर्व
- 6) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा जनक _____ यांना म्हंटले जाते.
- अ) जॉर्ज पेन   ब) ऑगस्ट कॉम्त   क) जॉर्ज हेरिंग्टन   ड) ब्राऊन
- 7) सामाजिक बदल म्हणजे _____ होय.
- अ) संस्कृती बदल   ब) समाजाच्या आदर्शात बदल
क) समाज रचनेतील बदल   ड) वरील सर्व
- 8) शिक्षणाच्या समान संधीसाठी खालीलपैकी _____ पात्र आहेत.
- अ) महिला   ब) अनुसूचित जाती
क) अनुसूचित जाती-जमाती   ड) वरील सर्व

- 9) जगतिकीकरणाची सुरुवात _____ मुळे झालेली आहे.
- अ) माहिती तंत्रज्ञानाची प्रगती   ब) ज्ञानाधारित समाज रचना
क) राज्यांना मिळालेली स्वायत्तता   ड) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
- 10) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य म्हणजे _____
- अ) राष्ट्रीयत्वाचा पुरस्कार करणे   ब) विश्व समुदाय कल्पना स्विकारणे
क) समाजिक भूमिका स्पष्ट करणे   ड) वरील सर्व
- 11) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांच्या व्यवस्थापनात खाजगी व्यक्तींना सहभागी करून घेण्याच्या प्रक्रियेला _____ म्हणतात.
- अ) आधुनिकीकरण   ब) जागतीकीकरण
क) खाजगीकरण   ड) उदारीकरण
- 12) शिक्षणाची समानसंधी म्हणजे _____
- अ) प्रत्येकाच्या पात्रते प्रमाणे शिक्षण पुरविणे   ब) प्रत्येकाच्या पसंतीनुसार प्रवेश देणे
क) भरपूर शैक्षणिक सुविधा पुरविणे   ड) सर्वांना एकसमान शिक्षण देणे
- 13) उदारीकरणाचा हेतु _____ हा आहे.
- अ) खाजगी क्षेत्रावर कोणतेही निर्बंध असता कामा नये
ब) आयात व उत्पादन गुंतवणूकीतील अनिष्ट निर्बंध नियंत्रण योजित काढणे
क) उत्पादनभाव व विक्री वाटप खुल्या बाजाराने ठरविणे
ड) वरील सर्व
- 14) युनोस्कोच्या संविधानाच्या प्रास्ताविकेनुसार आंतरराष्ट्रीय सामंजस्थासाठीच्या शिक्षणाचे मुख्य ध्येय _____ हे आहे.
- अ) विद्यार्थ्यांमध्ये जागतिक समाज निर्माण करण्यास सक्रिय सहभाग घेण्यास तयार करणे
ब) विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीयत्वाच्या भावनेचा विकास करणे
क) विद्यार्थ्यांत आंतरराष्ट्रीय सांस्कृतिक दृष्टीकोन निर्माण करणे
ड) विद्यार्थ्यांत इतर राष्ट्रांविषयी आदर भाव निर्माण करणे

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (New – CBCS) Examination, 2016
CURRICULUM STUDIES (Paper – III)**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) _____ is a curriculum framework of Teacher Education.
A) SCF   B) NCF   C) NCFTE   D) SCERTE
- 2) In 1962, _____ model of curriculum development is introduced.
A) Tylers   B) Hilda Taba
C) Nicholls and Nicholls   D) Willes and Bondi
- 3) Any curriculum is developed for _____ students.
A) Advance   B) Slow   C) Average   D) All above
- 4) _____ is not the type of curriculum development.
A) Learner centered   B) Subject centered
C) Curriculum centered   D) Community centered
- 5) Integration of learning experience is related to _____.
A) Work experience   B) Peace oriented values
C) Health and needs of children with disabilities   D) All above
- 6) _____ is not a component of the curriculum.
A) Objectives   B) Content   C) School regulations   D) Evaluation
- 7) _____ is not a determinant of curriculum.
A) Basic needs   B) Social aspects   C) Cultural factors   D) School aspects
- 8) According to Tyler, _____ is a source of objective in model of curriculum development.
A) Society   B) Learner   C) Subject matter   D) All above
- 9) _____ is included in the interdisciplinary learning.
A) Curriculum areas and subjects   B) School as a community
C) Opportunities for personal achievements   D) All above
- 10) The model of curriculum development of Willes and Bondi is introduced in
A) 1949   B) 1962   C) 1972   D) 1989
- 11) Curriculum as a body of organized _____
A) Content   B) Knowledge   C) Experience   D) Skills
- 12) In centralised curriculum _____ is included.
A) National needs   B) State needs   C) Local needs   D) School needs
- 13) In a core curriculum, a predetermined body of _____ is taught to all students.
A) Skills   B) Knowledge   C) Ability   D) All above
- 14) _____ is not a factor in selecting learning experiences.
A) Validity   B) Relevance to life   C) Size   D) Suitability

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) शिक्षक शिक्षणाचा _____ हा अभ्यासक्रम आराखडा आहे.
 अ) SCF   ब) NCF   क) NCFTE   ड) SCERTE
- 2) अभ्यासक्रम विकासाचे _____ हे प्रतिमान 1962 मध्ये मांडले.
 अ) टेलर   ब) हिल्डा टाबा   क) निकोलस व निकोलस   ड) विल्स व बॉन्डी
- 3) कोणताही अभ्यासक्रम हा _____ साठी विकसित केला जातो.
 अ) प्रगत अध्ययनकर्त्या   ब) सावकाश अध्ययनकर्त्या
 क) सामान्य अध्ययनकर्त्या   ड) वरील सर्व
- 4) अभ्यासक्रम विकसनाचा _____ हा प्रकार नाही.
 अ) अध्ययनकर्ता केंद्रित   ब) विषय केंद्रित   क) अभ्यासक्रम केंद्रित   ड) समुदाय केंद्रित
- 5) एकात्मिक अध्ययन अनुभूती या _____ शी संबंधित आहेत.
 अ) कार्य अनुभूती   ब) शांतीकेंद्रित मूल्ये
 क) अक्षम मुलांच्या गरज व आरोग्या   ड) वरील सर्व
- 6) अभ्यासक्रमाचा _____ हा घटक नाही.
 अ) उद्दिष्ट   ब) आशय   क) शाळा नियम   ड) मूल्यमापन
- 7) अभ्यासक्रमाचा _____ हा अंग नाही.
 अ) मूलभूत गरजा   ब) सामाजिक पैलू   क) सांस्कृतिक घटक   ड) शालेय पैलू
- 8) टेलरच्या मते, अभ्यासक्रम विकसन प्रतिमानात _____ हा उद्दिष्टांचा स्रोत असतो.
 अ) समाज   ब) अध्ययनकर्ता   क) विषय घटक   ड) वरील सर्व
- 9) आंतरविद्याशाखीय अध्ययनात _____ चा समावेश होतो.
 अ) अभ्यासक्रम क्षेत्र व विषय   ब) शाळा एक समाज
 क) वैयक्तिक संपादनासाठी संधी   ड) वरील सर्व
- 10) विल्स व बॉन्डी यांचे अभ्यासक्रम विकसनाचे प्रतिमान _____ मध्ये मांडले.
 अ) 1949   ब) 1962   क) 1972   ड) 1989
- 11) अभ्यासक्रम हा एक असा संचय आहे ज्यामध्ये _____ सुसंघटीत केलेले असते.
 अ) आशय   ब) ज्ञान   क) अनुभव   ड) कौशल्य
- 12) केंद्रित अभ्यासक्रमामध्ये _____ चा समावेश होतो.
 अ) राष्ट्रीय गरजा   ब) राज्य गरजा   क) स्थानिक गरजा   ड) शालेय गरजा
- 13) गाभा अभ्यासक्रमामध्ये, _____ चा पूर्वनिर्धारित संचय सर्व विद्यार्थ्यांना सांगितला जातो.
 अ) कौशल्य   ब) ज्ञान   क) क्षमता   ड) वरील सर्व
- 14) अध्ययन अनुभूतीच्या निवडीत _____ हा घटक नसतो.
 अ) सप्रमाणता   ब) जीवनाशी परस्परसंबंध
 क) आकार   ड) अनुकूलता

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (New – CBCS) Examination, 2016
CURRICULUM STUDIES (Paper – III)**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016

Marks : 56

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) What is meant by curriculum ? Explain philosophical and ideological basis of curriculum.
  - 2) Explain the concept, characteristics and role of the teacher in humanistic curriculum.
3. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) Explain the concept of centralized, decentralized curriculum and state the problems of curriculum load.
  - 2) State the principles for developing learning experiences. Explain the concept of integration of learning experiences.
4. Answer **any four** of the following questions in brief : **20**
- 1) Which are the points to be considered while selecting learning experiences ?
  - 2) Explain the Willes and Bondi model of curriculum development.
  - 3) Explain the role of teacher in reconstructionist curriculum.
  - 4) State the determinants of curriculum.
  - 5) Explain the concept of diversity among teachers in their competence.
5. Answer **any four** of the following questions in brief : **16**
- 1) What is meant by interdisciplinary learning experience ?
  - 2) Explain the need assessment model.
  - 3) State the meaning of community centered curriculum development.
  - 4) State the components of curriculum.
  - 5) Explain the curriculum framework of teacher education.

मराठी रूपांतर

2. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- 1) अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? अभ्यासक्रमाचे सैद्धांतिक व आदर्शवादी अधिष्ठान स्पष्ट करा.
  - 2) मानवतावादी अभ्यासक्रमाची संकल्पना, वैशिष्ट्ये व शिक्षक भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालील कोणत्याही **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा. **10**
- 1) केंद्रित, विकेंद्रित अभ्यासक्रमाची संकल्पना व अभ्यासक्रम भाराच्या समस्या सांगा.
  - 2) अध्ययन अनुभूती विकसनाची तत्त्वे सांगा. एकात्मिक अध्ययन अनुभूतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
4. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **20**
- 1) अध्ययन अनुभूतीची निवड करताना कोणत्या बाबींचा विचार केला जातो ?
  - 2) अभ्यासक्रम विकासाचे विल्स व बॉन्डी यांचे प्रतिमान स्पष्ट करा.
  - 3) पुर्नरचनावादी अभ्यासक्रमातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 4) अभ्यासक्रमाची अंगे सांगा.
  - 5) शिक्षकांच्या क्षमतांमधील वैविध्यता ही संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालीलपैकी कोणत्याही **चार** प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **16**
- 1) आंतरविद्याशाखीय अध्ययन अनुभूती म्हणजे काय ?
  - 2) गरज मूल्यांकन प्रतिमान स्पष्ट करा.
  - 3) समाजकेंद्रित अभ्यासक्रम विकसनाचा अर्थ सांगा.
  - 4) अभ्यासक्रमाचे घटक सांगा.
  - 5) शिक्षक शिक्षणाचा अभ्यासक्रम आराखडा स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
TEACHER EDUCATION – I (Paper – IV)

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 70

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative : 14
- 1) The curriculum for pre-service teacher trainers education was designed by the institution named as
a) N.C.T.E.   b) N.C.E.R.T   c) S.C.E.R.T.   d) S.I.E.
  - 2) To prepare the curriculum for primary education is the responsibility of
a) Maharashtra State Text-Book Bureau   b) S.C.E.R.T.
c) S.S.C.E. Board   d) D.I.E.T.
  - 3) In Teacher education design teaching skill _____ and teaching culture involved.
a) Teaching model   b) Learning experience
c) Teaching objectives   d) None of these
  - 4) The series of stray lessons means
a) Internship   b) Block teaching   c) Practice teaching   d) None of these
  - 5) Curriculum of teacher education programme changed according to
a) Educational level   b) School facilities   c) Teacher quality   d) All the above
  - 6) There are _____ techniques of teacher thought process.
a) Two   b) Three   c) Four   d) Five
  - 7) There are conditioning, training, instruction and _____ types of teaching.
a) Guidance   b) Counselling   c) Cultivating   d) None of these
  - 8) In the national education policy _____ is the short form for the inservice teacher education
a) I.S.T.E.   b) I.T.E.   c) I.E.T.T.   d) INSET
  - 9) There is not involved _____ qualities of teacher in psychomotor domain.
a) Experimenter   b) Class control   c) Leadership   d) Guide
  - 10) The duration and curriculum of inservice teacher education is fixed.
a) According to educational aims and policies of nation
b) According to need of target group
c) According to current condition
d) All above
  - 11) The father of the models of teaching was
a) Oliver and shever   b) Dr. Marsha Veil and Keli
c) Dr. Marsha Veil and Ram Meghe   d) Bruce Joyce and Marsha Veil
  - 12) The viewer of liberal education was
a) John Dewy   b) Rosseau   c) Socratis   d) Plato
  - 13) The area of content is included in
a) Competencies   b) Commitment   c) Performance   d) Skill
  - 14) _____ is not component of the revaluation of quality assurance.
a) Quality enhancement   b) Quality growth
c) Quality sustenance   d) Acting on the first assessment report

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. खालील प्रश्नांतील बहूपर्यायापैकी योग्य पर्यायाची निवड करून लिहा :
- १) सेवापूर्व प्रशिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाचा विचार _____ या संस्थेने केला.
 अ) एन. सी. टी.ई.   ब) एन.सी.ई.आर.टी.   क) एस. सी. ई.आर.टी. ड) एस. आय.ई
- २) प्राथमिक शिक्षणासाठी अभ्यासक्रम तयार करण्याची जबाबदारी _____ ची असते.
 अ) म.रा.पा.पू.मंडळ   ब) एस.सी.ई.आर.टी.   क) एस.एस.सी.ई.बार्ड   ड) डायट
- ३) शिक्षक शिक्षण आराखड्याल अध्यापन कौशल्य _____ आणि अध्यापन संस्कृतीचा समावेश होतो.
 अ) अध्यापन प्रतिमान   ब) अध्ययन अनुभव   क) अध्यापन उद्दिष्ट्ये   ड) यापैकी नाही
- ४) सुट्टया पाठाची मालिकां म्हणजे _____ होय.
 अ) छात्रसेवाकाल   ब) सलगअध्यापन   क) सराव अध्यापन   ड) वरीलपैकी नाही
- ५) शिक्षक शिक्षणाचा कार्यक्रमाचा अभ्यासक्रम _____ नुसार बदलतो.
 अ) शैक्षणिक स्तर   ब) शालेय सुविधा   क) शिक्षकाची गुणवत्ता   ड) वरील सर्व
- ६) शिक्षक विचार प्रक्रियेबद्दल माहिती मिळवण्याचे तंत्रे _____ आहेत.
 अ) दोन   ब) तीन   क) चार   ड) पाच
- ७) अध्यापनाचे अभिसंधान, प्रशिक्षण, अनुदेशन व _____ हे प्रकार आहेत.
 अ) मार्गदर्शन   ब) समुपदेशन   क) संस्करण   ड) यापैकी नाही
- ८) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणासाठी _____ हे संक्षिप्त रूप राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात दिले.
 अ) आय. एस. टी. ई.   ब) आय. टी.ई.
 क) आय. ई.टी.टी.   ड) आय. एन. एस.ई. टी.
- ९) क्रियात्मक क्षेत्रात शिक्षकाच्या आंगी _____ या गुणाचा समावेश केलेला नाही.
 अ) प्रयोगशीलता   ब) वर्गनियंत्रण   क) नेत्रत्व   ड) मार्गदर्शन
- १०) सेवांतर्गत प्रशिक्षणाचा कालावधी व अभ्यासक्रम हा _____ नुसार ठरविला जातो.
 अ) राष्ट्राची शैक्षणिक धोरणे   ब) लक्षगटाच्या गरजा   क) तात्कालीन परिस्थिती   ड) वरील सर्व
- ११) अध्यापन प्रतिमानाचे जनक _____ आहे.
 अ) ऑलिव्हर व शेव्हर   ब) डॉ. मार्शावील व केली
 क) डॉ. मार्शावील व राममेधे   ड) ब्रुस जॉईस व मार्शा विल
- १२) सांस्कृतिक शिक्षणाचा पुरस्कार _____ यांनी केला.
 अ) जॉन डयुई   ब) रूसो   क) सॉक्रेटीस   ड) प्लेटो
- १३) आशय या क्षेत्राचा समावेश _____ यात होतो।
 अ) क्षमता युक्त   ब) बांधिलकी   क) कामगीरी युक्त   ड) कौशल्य युक्त
- १४) गुणवत्ता हमी पुनरमुल्यांकनाचा घटका पैकी _____ हा घटक नाही.
 अ) गुणवत्ता सातत्याने टिकवून ठेवणे
 ब) गुणवत्तेत वृद्धी करणे
 क) गुणवत्तेची वाढ करणे
 ड) प्रथम मूल्यांकनानाच्या तज्ञ समितीच्या अहवालावर मद्य विद्यालयाने केलेली कार्यवाही

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (New-CBCS) Examination, 2016
TEACHER EDUCATION – I (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 56

2. Write answer the following question (**any one**) : **10**
  - 1) Analyse curriculum of teacher education.
  - 2) Explain the concept of teacher education curriculum.

3. Write answer the following question (**any one**) : **10**
  - 1) Explain the development of curriculum of teacher education after independence.
  - 2) Which are the field experiences in teacher education ? Explain it.

4. Write answer the following question in brief (**any four**) : **20**
  - 1) Which are the agencies of inservice teacher education ?
  - 2) Explain in detail the competency of teacher.
  - 3) Explain the field experiences with reference to teacher education.
  - 4) Explain the curriculum of in-service teacher education.
  - 5) Write meaning and importance of block teaching.

5. Write answer in brief : **16**
  - 1) Function of N.C.E.T.
  - 2) Quality development in teacher education.
  - 3) Write the importance of inservice teacher education.
  - 4) Structure of the inservice teacher education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शिक्षक शिक्षण अभ्यासक्रमाचे विश्लेषण करा.
  - २) शिक्षक शिक्षण अभ्यासक्रम ही संकल्पना स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) स्वातंत्र्यानंतर शिक्षक शिक्षणाच्या अभ्यासक्रमाचा झालेला विकास स्पष्ट करा.
  - २) शिक्षक शिक्षणातील क्षेत्रिय अनुभवाचे प्रकार कोणते ? त्याचे वर्णन करा.
४. खालील पैकी कोणात्याही चार प्रश्नाचे थोडक्यात उत्तरे लिहा. २०
- १) सेवांतर्गत शिक्षण देणाऱ्या विविध संस्था कोणत्या ?
  - २) शिक्षक क्षमता सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
  - ३) शिक्षक शिक्षणा संदर्भात क्षेत्रिय अनुभव स्पष्ट करा.
  - ४) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमाचा अभ्यासक्रम स्पष्ट करा.
  - ५) सलग अध्यापनाचा अर्थ व महत्व लिहा.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १६
- १) एन. सी. ई. टी. ची कार्ये
  - २) शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता
  - ३) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचे महत्व लिहा
  - ४) सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाची संरचना.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Paper – I : EDUCATION
Philosophical and Sociological Foundations of Education

Day and Date : Monday, 16-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** i) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
ii) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) The smallest of all unit in society is _____
a) family   b) peer group   c) cultural organization   d) mass media
- 2) The father of sociology is _____
a) George Payne   b) Auguste Comte   c) George Herrington   d) Brown
- 3) The science of human relationship is _____
a) Psychology   b) Sociology   c) Anthropology   d) Political Science
- 4) Right to information is to _____
a) Citizen   b) Central government   c) State government   d) Zilla Parishad
- 5) The Chairman of Human Right Commission at state level is _____
a) Justice of High Court   b) Governor
c) Chief Minister   d) District Judge
- 6) The role of teacher should not be _____ in Human Right Education.
a) Humanistic   b) Equality   c) Religious   d) Co-operative
- 7) The essential factor for nation is _____
a) Language unity   b) Geographical unity   c) Religious unity   d) Above all
- 8) To achieve the aim international citizenship, it is important _____
a) To make foundation of thought and emotions   b) Interdependence of nations
c) Co-life and peace   d) Above all
- 9) Sustainable development means _____
a) To maintain quality of environment
b) To fulfill the needs of present generation
c) To fulfill the needs of future generation
d) Above all
- 10) The _____ is the means of canvassing multi-cultural society.
a) Language   b) Folk arts   c) Education   d) Traditions

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) समाजाचे सर्वात लहान एकक _____ होय.
 अ) कुटुंब   ब) समवयस्क गट   क) सांस्कृतिक संघटना   ड) समूह संपर्क साधने
- 2) समाजशास्त्राचा जनक _____ यास म्हटले जाते.
 अ) जॉर्ज पेन   ब) ऑगस्ट कॉम्ट   क) जॉर्ज हेरिंग्टन   ड) ब्राऊन
- 3) मानवी संबंधाचे विज्ञान म्हणजे _____
 अ) मानसशास्त्र   ब) समाजशास्त्र   क) मानववंशशास्त्र   ड) राज्यशास्त्र
- 4) माहितीचा अधिकार _____ आहे.
 अ) नागरिकासाठी   ब) केंद्रशासनासाठी   क) राज्यशासनासाठी   ड) जिल्हा परिषदेसाठी
- 5) राज्यस्तरावरील मानवी हक्क आयोगाचे अध्यक्ष _____ असतात.
 अ) उच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायमूर्ती   ब) राज्यपाल
 क) मुख्यमंत्री   ड) जिल्हा न्यायाधीश
- 6) मानवी हक्क शिक्षणात शिक्षणाची भूमिका _____ नसावी.
 अ) मानवतावादी   ब) समानतावादी   क) धार्मिकतेची   ड) सहकार्याची
- 7) राष्ट्र संकल्पनेसाठी आवश्यक घटक म्हणजे _____
 अ) भाषिक एकता   ब) भौगोलिक एकता   क) धार्मिक एकता   ड) वरील सर्व
- 8) विश्वनागरिकत्वाच्या ध्येयाप्रत पोहचण्यासाठी _____ महत्त्वाचे आहे.
 अ) वैचारिक व भावनात्मक अधिष्ठान   ब) राष्ट्राचे परस्परावलंबन
 क) सहजीवन व शांतता   ड) वरील सर्व
- 9) शाश्वत विकास म्हणजे _____ होय.
 अ) पर्यावरणाची गुणवत्ता राखणे   ब) वर्तमान पिढ्यांची गरज भागविणे
 क) भावी पिढ्यांची गरज भागविणे   ड) वरील सर्व
- 10) खालीलपैकी _____ हे बहुसांस्कृतिक समाजाच्या प्रसारणाचे साधने आहे.
 अ) भाषा   ब) लोककला   क) शिक्षण   ड) परंपरा

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016

Paper – I : EDUCATION

Philosophical and Sociological Foundations of Education

Day and Date : Monday, 16-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N. B. : All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) Explain the role of education for environmental protection and sustainable development.
  - 2) Explain the concept, meaning, nature and scope of economics of education.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
  - 1) What is meant by equality of educational opportunities ? Explain the causes of educational inequality.
  - 2) Explain in detail the concept, need and importance of Right to Information.

4. Answer the following questions in brief : **8**
  - 1) Explain the concept of community health.
  - 2) State the role of teacher in multi-cultural society in education.

5. Answer the following questions in brief : **12**
  - 1) Write salient features of Right to Education.
  - 2) State the merits of globalization of education.
  - 3) Explain the meaning of educational sociology.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) पर्यावरण संरक्षण व चिरंजीवी विकास यासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
  - 2) शिक्षणाच्या अर्थशास्त्राची संकल्पना, अर्थ, स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) शैक्षणिक संधीची समानता म्हणजे काय ? शैक्षणिक असमानतेची कारणे स्पष्ट करा.
  - 2) माहिती अधिकाराची संकल्पना, गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) सामाजिक स्वास्थ्य संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) बहुसांस्कृतिक समाजातील शिक्षणाची भूमिका सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) शिक्षणांच्या हक्काची वैशिष्ट्ये लिहा.
  - 2) शिक्षणांच्या जागतिकीकरणाचे फायदे सांगा.
  - 3) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा अर्थ स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives : **10**
- 1) According to Spearman, intelligence involves a general factor and _____ specific factors.
A) Two   B) Four   C) Six   D) Several
  - 2) Thurstone's primary mental ability involves _____
A) Memory   B) Numerical   C) Word fluency   D) All above
  - 3) Somato type of personality described by _____
A) Kreshmer   B) Sheldon   C) Allport   D) Cattle
  - 4) According to Freud, the core of personality is _____
A) Super-ego   B) Features   C) Behaviour   D) Traits
  - 5) Army Alpha Test of intelligence is used for _____ peoples.
A) literate   B) illiterate
C) literate or illiterate   D) not defined
  - 6) Aptitude test of personality helps the teacher to _____ the student.
A) Identify interest of   B) Guide vocationally
C) Improve personality of   D) Identify type of personality of
  - 7) To select the group leader _____ technique of group dynamics can be used.
A) Cumulative record   B) Observation
C) Sociometry   D) All above
  - 8) Accidental group and purposive group classification done by _____
A) C. H. Cooley   B) H. H. Heman
C) Mcdougall   D) Drever

- 9) Conflicts is a _____ view point of mental disease.
 A) Biological B) Psychological
 C) Social D) Environmental
- 10) In _____ mental mechanism one tries to see one's own inferior impulses in other persons.
 A) Projection B) Compensation C) Repression D) Identification

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) स्पिरमनच्या मतानुसार बुद्धीमतेमध्ये एक सामान्य घटक असतो आणि _____ विशिष्ट घटक असतात.
 अ) दोन ब) चार क) सहा ड) अनेक
- 2) थर्स्टनच्या प्राथमिक मानसिक क्षमतामध्ये _____ चा समावेश होते.
 अ) स्मृती ब) संख्याविषयक क) शब्द सौकर्य ड) वरील सर्व
- 3) व्यक्तिमत्वाचे कार्याक वर्गीकरण _____ यांनी केले आहे.
 अ) क्रेझर ब) शेल्डन क) ऑलपोर्ट ड) कॅटल
- 4) फ्राईडच्या मतानुसार व्यक्तिमत्वाचा गाभा _____ आहे.
 अ) पराहम ब) घटक गुण क) वर्तन ड) गुणतत्त्व
- 5) आर्मि अल्फा बुद्धीमतेची चाचणी ही _____ प्रकारच्या लोकांना उपयोगी ठरते.
 अ) साक्षर ब) निरक्षर क) साक्षर किंवा निरक्षर ड) सांगता येत नाही
- 6) अभिक्षमता व्यक्तिमत्व चाचणी ही शिक्षकांना, विद्यार्थ्यांना _____ मदतगार ठरते.
 अ) आवड ओळखण्यासाठी ब) व्यावसायिक मार्गदर्शनासाठी
 क) व्यक्तिमत्व विकसनासाठी ड) व्यक्तिमत्वाचा प्रकार ओळखण्यासाठी
- 7) गटनेता निवडण्यासाठी _____ या समूह गतीमानता तंत्राचा वापर करतात.
 अ) संकलित नोंदपत्रक ब) निरीक्षण क) समाजमिती ड) वरील सर्व
- 8) सहेतूक व अहेतूक गट अशा प्रकारचे वर्गीकरण _____ यांनी केले आहे.
 अ) सी. एच. कूले ब) एच. एच. हेमन क) मॅकडुगल ड) ड्रीव्हर
- 9) संघर्ष हा _____ प्रकारचा मानसिक आजार आहे.
 अ) जैविक ब) मानसिक क) सामाजिक ड) वातावरणीय
- 10) _____ या मानसिक प्रक्रियेत व्यक्ति आपल्यातील कमतरता इतरांच्या माध्यमातून पाहण्याचा प्रयत्न करते.
 अ) प्रक्षेपण ब) विस्थापन क) दमन ड) तादात्म्य

Seat No.	
---------------------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF EDUCATION (Paper – II)

Day and Date : Tuesday, 17-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is intelligence ? Explain Thurstone's theory of intelligence.
  - 2) What is personality ? Explain Freud's psychoanalytical theory of personality.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is creativity ? How will you identify and guide the creative children ?
  - 2) What do you mean by mental health ? Explain characteristics of good mental health.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain performance type of test of measurement of intelligence.
  - 2) Write a note on assessment of personality.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain types of psychological groups.
  - 2) Explain contribution of social psychology to education.
  - 3) Explain individual differences with respect to attitude.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) बुद्धीमता म्हणजे काय ? थर्स्टन यांची बुद्धीमताविषयक उपपत्ती स्पष्ट करा.
  - 2) व्यक्तिमत्व म्हणजे काय ? व्यक्तिमत्वाची फ्राईड यांची मनोविश्लेषणात्मक उपपत्ती स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) नवनिर्मायकता म्हणजे काय ? तुम्ही नवनिर्मायक विद्यार्थ्यांचा शोध व त्यांना मार्गदर्शन कसे कराल ?
  - 2) मानसिक आरोग्य म्हणजे काय ? चांगल्या मानसिक आरोग्याची लक्षणे स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) बुद्धीमापनासाठी कृती कसोटी स्पष्ट करा.
  - 2) व्यक्तिमत्वाचे मूल्यांकन यावर टीपा लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) मानसशास्त्रीय समूहाचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) सामाजिक मानसशास्त्राचे शिक्षणातील योगदान स्पष्ट करा.
  - 3) अभिवृत्ती संदर्भातील व्यक्तिभेद स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Paper – III : EDUCATION
Methodology of Educational Research

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Q.No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
iii) **Simple calculator is allowed.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks :10

1. Choose correct alternative.

10

- i) A group of individuals who has one or more characteristics in common that are of interest to the researcher is called as
  - a) Population   b) Sample   c) Universe   d) All
- ii) Even though we do not know scores at the both end of data we can calculate
  - a) Mean   b) Median   c) Mode   d) None
- iii) When the geographic distribution of the individuals is widely scattered then _____ sample is appropriate.
  - a) Stratified random   b) Systematic   c) Cluster   d) None
- iv) When factual information is desired then _____ research tool is used.
  - a) Observation   b) Checklist   c) Rating scale   d) Questionnaire
- v) If the value of coefficient of correlation is reliable then the value lies in
  - a) ± 0.70 to ± 0.90 b) ± 0.90 to ± 0.99
  - c) ± 0.40 to ± 0.70 d) 0.00 to ± 0.20
- vi) Widely used measure of variability is
  - a) Range   b) A.D.   c) Q.D.   d) S.D.
- vii) $M_1 - M_2 = 0$ this formula is used for testing _____ hypothesis.
  - a) Null   b) Directive   c) Scientific   d) All
- viii) If height of kurt of curve is less than height of normal probability curve then curve is called _____ kurtic curve.
  - a) Lepto   b) Platy   c) Meso   d) None
- ix) In non-parametric test measurement tool is
  - a) Reliable   b) Standard   c) Objective   d) Subjective
- x) If the standard deviation is less then standard error will be
  - a) More   b) Less   c) Equal   d) None

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा.

१०

- i) एक किंवा अधिक वैशिष्ट्ये सामाईक असलेल्या व्यक्तींचा गट ज्यात संशोधकास स्वारस्य असते त्यास _____ म्हणतात.
 अ) जनसंख्या   ब) नमुना   क) वैश्विक   ड) सर्व
- ii) संख्यात्मक माहितीतील टोकाकडील प्राप्तांक जरी आपणास माहित नसले तरी आपण _____ ची गणना करू शकतो.
 अ) मध्यमान   ब) मध्यांक   क) बहुलक   ड) यापैकी नाही
- iii) जर व्यक्तींचा भौगोलिक वितरणात जास्त विस्तरण असेल तर _____ नमुना हा योग्य असतो.
 अ) यादृच्छिक   ब) पद्धतशीर   क) गुच्छ   ड) यापैकी नाही
- iv) जर वस्तुस्थिति दर्शक माहितीची इच्छा असेल तर _____ संशोधन साधन वापरले जाते.
 अ) निरीक्षण   ब) पडताळा सूची
 क) पदनिश्चयन श्रेणी   ड) प्रश्नावली
- v) जर सहसंबंध गुणकाची किंमत विश्वसनीय असेल तर ती किंमत _____ मध्ये असते.
 अ) ± 0.70 ते ± 0.90 ब) ± 0.90 ते ± 0.99
 क) ± 0.80 ते ± 0.90 ड) ± 0.00 ते ± 0.20
- vi) विचलनशीलतेचे _____ हे परिमाण सर्वाधिक उपयोगात आणले जाते.
 अ) विस्तार   ब) सरासरी विचलन
 क) चतुर्थक विचलन   ड) प्रमाण विचलन
- vii) $M_1 - M_2 = 0$ हे सूत्र _____ परिकल्पना तपासणीसाठी वापरले जाते.
 अ) शून्य   ब) दिशादर्शी   क) वैज्ञानिक   ड) सर्व
- viii) जर वक्राच्या शिखराची उंची प्रसामान्य संभव वक्राच्या उंचीपेक्षा लहान असेल तर अशा वक्रास _____ शिखरी वक्र असे म्हणतात.
 अ) उच्च   ब) चर्पटी   क) प्रसामान्य   ड) यापैकी नाही
- ix) अपरिमितीय चाचणीमध्ये मापन साधन _____ असते.
 अ) विश्वसनीय   ब) प्रमाणित   क) वस्तुनिष्ठ   ड) व्यक्तिनिष्ठ
- x) जर प्रमाण विचलन लहान असेल तर प्रमाणित त्रुटी _____ असेल.
 अ) जास्त   ब) लहान   क) समान   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Paper – III : EDUCATION
Methodology of Educational Research**

Day and Date : Wednesday, 18-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Simple calculator is allowed.**

2. Answer the following questions (**any one**) :

- i) What is sampling ? Explain method of probability sampling. **10**
- ii) Write different research tools. Explain types and importance of questionnaire tool in research.

3. Answer the following questions (**any one**) :

- i) What is normal probability curve ? Draw it and explain its application with reference to different statistical measures. **10**
- ii) Find the value of standard deviation from the following table.

X	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	05-09
f	5	6	8	10	5	4	2

4. Answer the following questions in brief :

- i) Write use of computers in data analysis. **8**
- ii) What is analysis of variance (ANOVA) ? Explain one way ANOVA.

5. Answer the following questions in brief :

- i) How will you prepare research report for conference ? **12**
- ii) Write short note on rating scale.
- iii) Write short note on one tailed test.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०

- नमुना निवड म्हणजे काय ? नमुना निवडीची संभाव्यतेवर आधार पद्धत उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- संशोधनाची विविध साधने कोणती ? संशोधनातील प्रश्नावली साधनाचे प्रकार व महत्व स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : १०

- प्रसामान्य संभव वक्र म्हणजे काय ? या वक्राची आकृती काढा व त्याचे उपयोजन विविध सांख्यिकीय परिमाणाच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
- प्रमाणविचलनाची किंमत खालील सारणीवरून काढा.

X	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14	05-09
f	5	6	8	10	5	4	2

४. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : ८

- संकलित माहितीच्या विश्लेषणासाठी संगणकाचा उपयोग लिहा.
- प्रसरण विश्लेषण म्हणजे काय ? एकमार्गी प्रसरण विश्लेषण स्पष्ट करा.

५. खालील प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : १२

- परिषदेसाठी तुम्ही संशोधन अहवाल कसा तयार कराल ?
- ‘पडताळासूची’ वर थोडक्यात टीप लिहा.
- ‘एकपुच्छ चाचणी’ यावर थोडक्यात टीप लिहा.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

Instructions: Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative : **10**
- 1) The classroom behaviour of teacher are not related to _____ aspect.
a) Content
b) Individual
c) Related learning
d) Strategies
  - 2) Head office of NCTE is at _____
a) Delhi
b) Bangalore
c) Bhopal
d) Mumbai
  - 3) Following option is not the technique of teacher thought process _____
a) Teacher diary
b) Stimulated recall
c) Stimulated recognition
d) Thinking aloud
  - 4) Shulman classified teachers thought process in _____ group.
a) 2
b) 3
c) 4
d) 6
  - 5) National Council of Education Research and Training was established in _____ year.
a) 1961
b) 1761
c) 1963
d) 1861
  - 6) National Organizations organized Programme Improvement Conference in _____ for quality development in teacher in 1976.
a) Simla
b) New Delhi
c) Madras
d) Mumbai
  - 7) 28 December 1953 _____ agency is established.
a) NCERT
b) NCTE
c) UGC
d) NCET
  - 8) Flanders specified _____ group of the teaching, learning process.
a) Sixteen
b) Twelve
c) Eight
d) Ten
  - 9) To develop thought process in students as per scientific researcher is the main purpose of _____ models of teaching.
a) Role playing
b) Jurisprudential
c) Scientific enquiry
d) Mastery learning
  - 10) Scientific enquiry model depend upon _____'s theory.
a) Joseph Swab
b) Donald Oliver
c) Benzamin Bloom
d) Puni Shephal

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) शिक्षकाचे वर्गातील वर्तन _____ बाबीशी संबंधित नसते.
 अ) आशय ब) वैयक्तिक
 क) अध्ययन विषयक ड) कार्यनिती
- २) एन.सी.टी.ई. चे मुख्य कार्यालय _____ येथे आहे.
 अ) दिल्ली ब) बेंगलोर क) भोपाल ड) मुंबई
- ३) खालीलपैकी _____ हा पर्याय शिक्षक विचार प्रक्रियेचे तंत्र नाही.
 अ) शिक्षकाची रोजनिशी ब) उद्योग प्रत्यावहन
 क) उद्योग प्रत्याभिज्ञान ड) प्रकट विचार
- ४) शिक्षकांच्या विचार प्रक्रियेचे वर्गीकरण शुल्मन यांनी _____ गटात केले.
 अ) २ ब) ३ क) ४ ड) ६
- ५) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषदेची स्थापना _____ वर्षी झाली.
 अ) १९६१ ब) १९६२ क) १९६३ ड) १९६४
- ६) १९७६ मध्ये शिक्षकांच्या गुणवत्ता वाढीसाठी राष्ट्रीय संस्थानी _____ येथे कार्यक्रम सुधार परिषद आयोजित केली.
 अ) सिमला ब) नवी दिल्ली क) मद्रास ड) मुंबई
- ७) २८ डिसेंबर १९५३ रोजी _____ ची स्थापना करण्यात आली.
 अ) NCERT ब) NCTE क) UGC ड) NCET
- ८) प्लँडर्सने अध्ययन, अध्यापन वर्तनाचे _____ गट केले आहेत.
 अ) सोळा ब) बारा क) आठ ड) दहा
- ९) अध्यायनार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक संशोधकाप्रमाणे विचार प्रक्रिया विकसित करणे हा _____ अध्यापन प्रतिमानाचा मुख्य हेतू आहे.
 अ) भूमिका पालन ब) न्यायतत्त्व शास्त्रीय
 क) वैज्ञानिक पृच्छा ड) प्रभुत्व अध्ययन
- १०) वैज्ञानिक प्रच्छा प्रतिमान हे _____ यांच्या उपपतीवर आधारलेले आहे.
 अ) जोसेफ स्वाब ब) डोनाल्ड ऑलिव्हर
 क) बेंझामिन ब्लूम ड) पूनी शेफल

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
TEACHER EDUCATION (Paper – IV)**

Day and Date : Thursday, 19-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

2. Give the answer of the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature of role playing model.
  - 2) Which are the agencies of teacher education at national level ?
3. Give the answer of following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the teacher thought process.
  - 2) Explain why do we think that teachers should study the process of classroom interaction ? Give reasons.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the concept of teacher and student thought process.
  - 2) Explain the role of NCTE in improving the quality of teacher-education.
5. Write notes on the following : **12**
- 1) Write note on the portfolio in teacher education.
  - 2) Write note on the cultures of teaching.
  - 3) Explain the role of teacher as a innovator.

मराठी रूपांतर

२. दिलेल्या प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) भूमिका पालन प्रतिमानाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- २) राष्ट्रीय स्तरावरील शिक्षक शिक्षणाच्या कार्यवाहिन्या कोणत्या ?
३. दिलेल्या प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शिक्षक विचार प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- २) शिक्षकाने वर्ग आंतरक्रिया प्रक्रियांचा अभ्यास करावा असे आपणास का वाटते ? कारणे द्या.
४. खालील दिलेल्या प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) शिक्षक व विद्यार्थी विचार प्रक्रिया ही संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता वाढीत एन.सी.टी.ई.ची भूमिका स्पष्ट करा.
५. खालील दिलेल्या प्रश्नांवर टीपा लिहा : १२
- १) शिक्षक शिक्षणातील पोर्टफोलिओ लिहा.
- २) अध्यापन संस्कृती लिहा.
- ३) एक नवप्रवर्तक म्हणून शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY
(Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Max. Marks : 50

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. no. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternatives :

10

- 1) To close the file _____ short cut key is used in MS Word.
a) Ctrl + F1   b) Ctrl + F5   c) Ctrl + F4   d) Ctrl + F2
- 2) Brain storming is initiated by
a) Jerom Bruner   b) Ausbern   c) Ausubel   d) Rankin
- 3) Teaching strategies are used for achieving the
a) Learning objectives   b) Practical work
c) Teaching goals   d) None of above
- 4) _____ protocol is used for uploading files on internet.
a) http : //   b) ftp : //   c) tcp : //   d) ftp : //
- 5) _____ is a format of Email address.
a) username.hostdomain@com   b) username@hostdomain.com
c) hostdomain@username.com   d) hostdomain.username@com
- 6) Monitor also known as
a) VID   b) VCD   c) VDU   d) VCU
- 7) _____ is not application software.
a) Window XP   b) MS Word   c) MS Excel   d) MS Powerpoint
- 8) _____ language is used to prepare webpage.
a) URL   b) VRL   c) HTTP   d) HTML
- 9) Personal Instructional System is developed by
a) R.L. Acknoff   b) Miller   c) Fred Keller   d) Ausburn
- 10) Feedback is basic principle of
a) Cybernetics   b) Behaviourial technology
c) Media technology   d) Teaching technology

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) मायक्रोसॉफ्ट वर्ड मध्ये फाईल बंद करण्यासाठी _____ ही शॉर्टकट की वापरतात.
 अ) Ctrl + F1   ब) Ctrl + F5   क) Ctrl + F4   ड) Ctrl + F2
- 2) बुद्धिमंथन पद्धती _____ यांनी विकसित केली.
 अ) जेरोम ब्रुनर   ब) ऑसबर्न   क) ऑसुबेल   ड) रॅनकिन
- 3) अध्यापन कार्यनिती _____ साध्य करण्यासाठी वापरली जाते.
 अ) अध्ययनाची उद्दिष्टे   ब) प्रात्यक्षिक कार्य
 क) अध्यापनाची ध्येय   ड) वरीलपैकी नाही
- 4) इंटरनेटवर फाईल्स अपलोड करण्यासाठी _____ प्रोटोकॉल वापरतात.
 अ) http : //   ब) ftp : //   क) tcp : //   ड) ftp : //
- 5) ई मेल पत्त्याचे स्वरूप _____ असते.
 अ) username.hostdomain@com   ब) username@hostdomain.com
 क) hostdomain@username.com   ड) hostdomain.username@com
- 6) मॉनेटर हे _____ नावानेही ओळखले जाते.
 अ) VID   ब) VCD   क) VDU   ड) VCU
- 7) _____ हे ऑप्लिकेशन सॉफ्टवेअर नाही.
 अ) Window XP   ब) MS Word   क) MS Excel   ड) MS Powerpoint
- 8) वेबपेज तयार करण्यासाठी _____ भाषेचा वापर करतात.
 अ) URL   ब) VRL   क) HTTP   ड) HTML
- 9) वैयक्तिक अनुदेशन प्रणालीचा विकास _____ यांनी केला.
 अ) आर. एल. अँकॉफ   ब) मिलर
 क) फ्रेड केलर   ड) ऑसबर्न
- 10) प्रत्याभरण हे _____ चे मूलभूत तत्व आहे.
 अ) सायबरनेटीक्स   ब) वर्तनवादी तंत्रविज्ञान
 क) माध्यम तंत्रविज्ञान   ड) अध्यापन तंत्रविज्ञान

_____

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
INFORMATION TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL TECHNOLOGY
(Paper – V)**

Day and Date : Friday, 20-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by operating system ? Explain types and functions of operating system.
  - 2) Explain the concept, advantages and disadvantages of Email.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by teaching strategic ? Explain the conference teaching strategic.
  - 2) Explain the use of IT in Educational Management.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the concept of multimedia.
  - 2) What is the role of State ET cell ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the types of programming language.
  - 2) What is the role of web search engine ?
  - 3) How will you use the IT for research purpose ?

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) ऑपरेटिंग सिस्टिम म्हणजे काय ? ऑपरेटिंग सिस्टिमचे प्रकार व कार्य स्पष्ट करा.
  - 2) ई मेलची संकल्पना, फायदे व हानि स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) अध्यापन कार्यनिती म्हणजे काय ? परिषद ही अध्यापन कार्यनिती स्पष्ट करा.
  - 2) शैक्षणिक व्यवस्थापनात माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) मल्टिमिडियाची संकल्पना स्पष्ट करा.
  - 2) राज्य ET केंद्राची भूमिका काय असते ?
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) प्रोग्रामिंग भाषेचे प्रकार स्पष्ट करा.
  - 2) सेकेतस्थळ शोध पथकाची भूमिका काय असते ?
  - 3) संशोधनाच्या दृष्टिने माहिती तंत्रज्ञानाचा वापर तुम्ही कसा कराल ?
-

Seat No.	
-------------	--

M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Education
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – VI)

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

1. Choose the correct alternative of MCQ : **10**
- 1) Main energy source in ecosystem _____ is important.
A) Solar power   B) Water   C) Air   D) Atmosphere
  - 2) World level functioning health organization is _____
A) WCE   B) WWF   C) WHO   d) HCO
  - 3) Man made environment is _____
A) Flood   B) Earthquake   C) Social status   D) Volcano
  - 4) Closed in producer and consumers can develop balanced
A) Plants   B) Nature   C) Ecosystem   D) Environment
  - 5) If a person is able to solve environmental problem then we can say that he is having _____ of environment.
A) Awareness   B) Knowledge   C) Attitude   D) Skill
  - 6) Unit of intensity of earthquake is _____
A) Kilogram   B) Seconds   C) Hertz   D) Rischter
  - 7) Tsunami is _____ hazard.
A) Natural   B) Biological   C) Social   D) Physical
  - 8) _____ is the component of natural environment.
A) City   B) Moral value   C) Climate   D) Religious trend
  - 9) Marine life is in danger due to _____ pollution.
A) Air   B) Land   C) Noise   D) Water
  - 10) The nature of energy flow in eco-system is _____
A) Unidirectional   B) Bidirectional
C) Cycle   D) Mixed

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. खालील बहुपर्यायी प्रश्नाचे योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) परिसंस्थेतील सर्वात मुख्य ऊर्जा स्रोत म्हणून _____ याला फार महत्त्व आहे.
 अ) सौरशक्ती   ब) पाणी   क) हवा   ड) वातावरण
- २) जागतिक स्तरावर कार्य करणारी _____ आरोग्य संघटना आहे.
 अ) डब्ल्यू.सी.ई.   ब) डब्ल्यू.डब्ल्यू.एफ.
 क) हब्ल्यू.एच.ओ   ड) एच.सी.ओ.
- ३) मानवाने निर्माण केलेल्या पर्यावरणाला _____ म्हणतात.
 अ) पूर   ब) भूकंप
 क) सामाजिक स्थिती   ड) हवामान
- ४) उत्पादक, भक्षक यांच्या जवळीकतेमुळे _____ संतुलन साधते.
 अ) वनस्पती   ब) निसर्ग   क) परिसंस्था   ड) पर्यावरण
- ५) एखाद्या व्यक्तीने पर्यावरण समस्या सोडविली तर आपण त्यांच्याकडे पर्यावरण संदर्भात _____ आहे असे म्हणतो.
 अ) जाणीव   ब) ज्ञान   क) अभिवृत्ती   ड) कौशल्य
- ६) भूकंप तीव्रतेच्या मापनाचे _____ हे एकक आहे.
 अ) किलोग्रॅम   ब) सेकंद   क) हर्ट्झ   ड) रिश्टर
- ७) त्सुनामी ही _____ आपत्ती आहे.
 अ) नैसर्गिक   ब) जैविक   क) सामाजिक   ड) भौतिक
- ८) नैसर्गिक पर्यावरणाचा _____ हा घटक आहे.
 अ) शहर   ब) नैतिक मूल्य   क) वातावरण   ड) धार्मिक प्रवाह
- ९) _____ प्रदूषणामुळे सागरी जीव धोक्यात येतात.
 अ) हवा   ब) भूमी   क) ध्वनी   ड) जल
- १०) परिसंस्थेतील ऊर्जेचा प्रवाह _____ स्वरूपाचा असतो.
 अ) एकमार्गी   ब) द्विमार्गी   क) चक्राकार   ड) संमिश्र

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
Education
ENVIRONMENTAL EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : All questions are compulsory.

2. Write the answer of following question (**any one**) : **10**
- 1) What do you mean by environmental management ? Explain management of biotic reasons in environment.
  - 2) Explain the man-made hazard in environment.
3. Write the answer of following question (**any one**) : **10**
- 1) Which are the natural hazard ? Explain any three hazards.
  - 2) What is pollution ? Explain the meaning and types of pollution.
4. Write the answer in brief : **8**
- 1) Explain the food chain.
  - 2) What is the importance of environment ?
5. Write the answer in brief : **12**
- 1) Explain any two reasons of air pollution.
  - 2) What is Chipko movement ?
  - 3) Importance of waste management.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) पर्यावरण व्यवस्थापन म्हणजे काय ? पर्यावरणातील जैविक साधनसंपत्तीचे व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- २) पर्यावरणातील मानवनिर्मित आपत्ती स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) नैसर्गिक अडथळे कोणते ? कोणत्याही तीन नैसर्गिक अडथळ्यांचे स्पष्टीकरण करा.
- २) प्रदूषण म्हणजे काय ? प्रदूषणाचा अर्थ सांगून प्रकार स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात उत्तरे द्या : ८
- १) अन्नसाखळी स्पष्ट करा.
- २) पर्यावरणाचे महत्त्व काय ?
५. थोडक्यात उत्तरे द्या : १२
- १) वायू प्रदूषणाची कोणतीही दोन कारणे स्पष्ट करा.
- २) चिपको चळवळ म्हणजे काय ?
- ३) कचरा व्यवस्थापनाचे महत्त्व.
-

SLR-BA – 25

Seat No.	
-----------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION (Paper – VI)
Paper – 2 : Guidance and Counselling**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks :10

1. Choose the correct alternative :

10

- i) Individual can become capable to solve his own problem due to
  - a) Counselling
  - b) Guidance
  - c) Education
  - d) Environment
- ii) Good citizens are created by _____ guidance.
  - a) Social
  - b) Educational
  - c) Personal
  - d) Moral
- iii) Developmental graph of student is known as
  - a) Cumulative record
  - b) Blanks
  - c) Linear graph
  - d) None
- iv) Natural traits within an individual is called as
  - a) Intelligence
  - b) Aptitude
  - c) Achievement
  - d) Interest
- v) In higher secondary education _____ guidance is important.
  - a) Personal
  - b) Group
  - c) Vocational
  - d) Educational
- vi) In directive counselling _____ centered approach is used.
  - a) Counsellor
  - b) Client
  - c) Electric
  - d) All
- vii) Students are encouraged by _____ services.
  - a) Placement
  - b) Follow up
  - c) Preparatory
  - d) Research
- viii) Limited span of attention is found in _____ types of children.
  - a) Physically handicapped
  - b) Gifted
  - c) Learning disable
  - d) Blind
- ix) If I.Q. of a child is 150 then he is classified into _____ type of children.
  - a) Learning disable
  - b) Creative
  - c) Academically backward
  - d) Gifted
- x) In higher education guidance for _____ is necessary.
  - a) Awareness of responsibility
  - b) Maturity
  - c) Marriage
  - d) Research

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- i) स्वतःच्या समस्यांचे निराकरण करण्यास _____ मुळे व्यक्ती सक्षम होते.
 अ) समुपदेशन   ब) मार्गदर्शन   क) शिक्षण   ड) पर्यावरण
- ii) चांगल्या नागरीकांची निर्मिती _____ मार्गदर्शनातून देते.
 अ) सामाजिक   ब) शैक्षणिक   क) वैयक्तिक   ड) नैतिक
- iii) विद्यार्थ्यांच्या विकासात्मक आलेखास _____ असे संबोधले होते.
 अ) संकलित नोंदपत्रिका   ब) कोरा फॉर्म
 क) रेषीय आलेख   ड) यापैकी नाही
- iv) व्यक्तीमध्ये असलेल्या नैसर्गिक गुणसमुच्चयास _____ असे म्हणतात.
 अ) बुद्धी   ब) अभियोग्यता   क) प्राविण्य   ड) अभिरुची
- v) माध्यमिक शिक्षणात _____ मार्गदर्शन महत्त्वाचे आहे.
 अ) वैयक्तिक   ब) सामूहिक   क) व्यावसायिक   ड) शैक्षणिक
- vi) निर्देशित समुपदेशनात _____ केंद्रीत उपगमचा उपयोग केला जातो.
 अ) समुपदेशक   ब) समुपदेश्य   क) सर्वसंग्रहात्मक   ड) सर्व
- vii) विद्यार्थ्यांना _____ सेवामुळे उत्तेजन देता येते.
 अ) स्थापना   ब) पाठ पुरावा   क) उपक्रम   ड) संशोधन
- viii) मर्यादित अवधान कक्षा _____ प्रकारच्या मुलांमध्ये आढळते.
 अ) शारीरिक अपंग   ब) बुद्धीमान   क) अध्ययन अकार्यक्षम   ड) अंध
- ix) जर एका मुलाचा बुद्धीगुणांक १५० आहे तर त्याचे वर्गीकरण _____ मुलांमध्ये केले जाते.
 अ) अध्ययन अकार्यक्षम   ब) सर्जनशील   क) मंद   ड) अलौकिक बुद्धीचा
- x) उच्च शिक्षणात मार्गदर्शन _____ करिता आवश्यक आहे.
 अ) जबाबदारीची जाणीव   ब) संमजसपणा   क) विवाह   ड) संशोधन

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
EDUCATION (Paper – VI)
Paper – 2 : Guidance and Counselling**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) :

1) What are the types of guidance ? Explain need of guidance. **10**

OR

2) What are various services of information ? Explain vocational guidance and personal guidance services. **10**

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**

i) State characteristics of gifted children. How will you identify and overcome their learning problems ?

OR

ii) Differentiate between directive and non-directive counselling.

4. Answer the following questions in brief : **8**

i) Describe role of teacher in guidance.

ii) Write steps in process of counselling.

5. Answer the following questions in brief : **12**

i) Write note on anecdotal record.

ii) What are principles of guidance ?

iii) Explain nature of educational guidance.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) :

1) मार्गदर्शनाचे प्रकार कोणते ? मार्गदर्शनाची गरज स्पष्ट करा. 10

किंवा

2) माहिती सेवा कोण कोणत्या आहेत ? व्यावसाहिक मार्गदर्शन सेवा व वैयक्तिक मार्गदर्शन सेवा स्पष्ट करा. 10

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) :

10

1) बुद्धीमान विद्यार्थ्यांची लक्षणे सांगा तुम्ही अशा मुलांना कसे ओळखाला व त्यांच्या अध्ययन समस्यावर मात कशी कराल ?

किंवा

2) निर्देशित व अनिर्देशित समुपदेशनातील फरक लिहा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

8

1) मार्गदर्शनात शिक्षकांची भूमिकाचे वर्णन करा.

2) समुपदेशन प्रक्रियेतील पायऱ्या लिहा.

5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.

12

1) प्रासंगिक नोंदी यावर टीप लिहा.

2) मार्गदर्शनाची तत्त्वे कोणती ?

3) शैक्षणिक मार्गदर्शनाचे स्वरूप थोडक्यात लिहा.

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
MANAGEMENT, PLANNING AND FINANCING OF
EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :**
- 1) **All questions are compulsory.**
  - 2) **Figures to the right indicate marks.**
  - 3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and write your answer : **10**

- 1) The concept of scientific management was stated by _____
a) Taylor   b) Malthus   c) Likert   d) Weber
- 2) The first step of decision making is _____
a) Followup in decision   b) Rethinking in decision
c) Knowing problems   d) Finding solutions
- 3) The important principle of budget is _____
a) Research   b) Forecast   c) Management   d) Evaluation
- 4) Unit cost is a type of _____
a) Education cost   b) Political cost
c) Religious cost   d) Environmental cost
- 5) Supervision is related to the aspect of _____
a) Guidance   b) Direction   c) Control   d) Above all
- 6) The concept of supervision is wider than _____
a) Guidance   b) Management   c) Inspection   d) Research
- 7) The essential qualification for the appointment of staff is _____
a) Proper ability   b) Proper qualification
c) Experience   d) Above all
- 8) The basic element of any type of work is _____
a) Evaluation   b) Planning   c) Management   d) Research
- 9) Generally, there is a programme of _____ months in a budget.
a) Three   b) Four   c) Six   d) Twelve
- 10) Two-way communication is the aspect of _____
a) Autocracy   b) Democracy   c) Both a) and b)   d) None of the above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 3) प्रश्न क्र. १ हा आवश्यक आहे ते पहिल्या १५ मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवावे.

1. योग्य पर्याय निवडून उत्तर लिहा :

10

- 1) शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापनाची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) टेलर   ब) माल्थस्   क) लिंकर्ट   ड) वेबर
- 2) निर्णय प्रक्रियेची पहिली पायरी _____ आहे.
 अ) निर्णय पाठपुरावा   ब) निर्णय पुर्नविचार   क) समस्या जाणणे   ड) पर्यायाचा शोध
- 3) अंदाजपत्रकाचे महत्त्वाचे तत्त्व _____ हे आहे.
 अ) संशोधन   ब) पूर्वानुमान   क) व्यवस्थापन   ड) मूल्यमापन
- 4) घटक परिव्यय हा _____ चा प्रकार आहे.
 अ) शिक्षण परिव्यय   ब) राजकीय परिव्यय   क) धार्मिक परिव्यय   ड) पर्यावरण परिव्यय
- 5) पर्यवेक्षण हे _____ घटकाशी संबंधित आहे.
 अ) मार्गदर्शन   ब) संचालन   क) नियंत्रण   ड) वरील सर्व
- 6) पर्यवेक्षण ही संकल्पना _____ पेक्षा विस्तृत आहे.
 अ) मार्गदर्शन   ब) व्यवस्थापन   क) तपासणी   ड) संशोधन
- 7) कर्मचाऱ्याच्या नियुक्तिसाठी आवश्यक पात्रता _____ ही आहे.
 अ) योग्य क्षमता   ब) योग्य पात्रता   क) अनुभव   ड) वरील सर्व
- 8) कोणत्याही प्रकारच्या कार्याचा मूलभूत घटक _____ आहे.
 अ) मूल्यमापन   ब) नियोजन   क) व्यवस्थापन   ड) संशोधन
- 9) सामान्यतः अंदाजपत्रकात _____ महिन्याचा कार्यक्रम असते.
 अ) तीन   ब) चार   क) सहा   ड) बारा
- 10) द्विमार्गी संप्रेषण हा _____ चा घटक आहे.
 अ) हुकूमशाही   ब) लोकशाही
 क) अ) आणि ब) दोन्ही   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
---------------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
MANAGEMENT, PLANNING AND FINANCING OF
EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

N. B. : 1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate marks.***

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the functions of educational managers.
  - 2) Explain the concept and objectives of decision making.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the nature and scope of educational finance.
  - 2) Illustrate the theories of leadership.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) State the principles of modern scientific management.
  - 2) State the objectives of training.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the sources of funds.
  - 2) State the nature of supervision.
  - 3) Explain the types of budget.

मराठी रूपांतर

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) :	10
1) शैक्षणिक व्यवस्थापकाची कार्ये स्पष्ट करा.	
2) निर्णय प्रक्रियेची संकल्पना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.	
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) :	10
1) शैक्षणिक वित्तसाहाय्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.	
2) नेतृत्वाचा उपपत्ती सोदाहरण स्पष्ट करा.	
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :	8
1) आधुनिक शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापनाची तत्त्वे सांगा.	
2) प्रशिक्षणाची उद्दिष्टे सांगा.	
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :	12
1) निधीचे स्रोत स्पष्ट करा.	
2) पर्यवेक्षणाचे स्वरूप सांगा.	
3) अंदाजपत्रकाचे प्रकार स्पष्ट करा.	
-

SLR-BA – 27

Seat No.	
----------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
VALUE EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016
Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. Q. No. 1 should be collected within first fifteen minutes in Answer Book Page No. 3.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose proper alternatives :

10

- 1) The important step of moral education programme is
a) planning   b) execution   c) evaluation   d) all above
- 2) Home task is useful for inculcation of _____ value.
a) sensitivity   b) neat and tidy   c) dignity to labour   d) none of these
- 3) The direct experience with truth is main characteristic of _____ value.
a) politeness   b) scientific attitude   c) sensitivity   d) dignity to labour
- 4) Values cannot be taught stated by
a) Aristotle   b) Plato   c) Socrates   d) Pestology
- 5) The theory of moral development developed by
a) Piaget   b) Fried   c) Kohlberg   d) Bloom
- 6) Moral education programme includes visit to
a) hospital   b) museum   c) exhibition   d) all above
- 7) The celebration of Mahaveer Jayanti inculcates _____ value among the students.
a) justice   b) non-violence   c) freedom   d) all above
- 8) The human being is different from other animals due to
a) secularism   b) morality   c) interest   d) all above
- 9) Morality word originates from the _____ word morus.
a) Latin   b) Greek   c) Arabic   d) English
- 10) The main aim of Gurukul system was
a) virtue inculcation   b) Character building
c) 'a' and 'b'   d) none of these

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) नैतिक शिक्षण उपक्रमाची महत्वाची पायरी _____ ही आहे.
 अ) नियोजन   ब) कार्यवाही
 क) मूल्यमापन   ड) वरील सर्व
- २) गृहपाठ हा _____ मूल्याच्या संवर्धनासाठी जास्त प्रमाणात उपयोगी पडतो.
 अ) संवेदनशीलता   ब) नीटनेटकेपणा
 क) श्रमप्रतिष्ठा   ड) यापैकी नाही
- ३) सत्याशी प्रत्यक्ष संबंध हे गुणवैशिष्ट्ये _____ या मूल्याचे आहे.
 अ) सौजन्यशीलता   ब) वैज्ञानिक दृष्टिकोन
 क) संवेदनशीलता   ड) श्रमप्रतिष्ठा
- ४) 'मूल्ये शिकविता येत नाहीत' असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) ऑरिस्टॉटल   ब) प्लेटो   क) सॉक्रेटिस   ड) पेस्टॉलॉजी
- ५) नैतिक विकासाचा सिद्धांत _____ यांनी विकसित केला.
 अ) पियाजे   ब) फ्राईड   क) कोहलबर्ग   ड) ब्लूम
- ६) नैतिक शिक्षण उपक्रमामध्ये _____ भेट या उपक्रमाचा समावेश होतो.
 अ) दवाखाना   ब) वस्तूसंग्रहालय
 क) प्रदर्शन   ड) वरील सर्व
- ७) महावीर जयंती साजरी केल्याने विद्यार्थ्यांत _____ मूल्य रुजण्यास मदत होईल.
 अ) न्याय   ब) अहिंसा
 क) स्वातंत्र्य   ड) वरील सर्व
- ८) इतर प्राणीमात्रापेक्षा मानव प्राणी _____ च्या बाबतीत भिन्न आहे.
 अ) सर्वधर्मसमभाव   ब) नैतिकता
 क) अभिरुची   ड) वरील सर्व
- ९) Morality या शब्दाची उत्पत्ती Morus या _____ भाषेतील शब्दातून झाली आहे.
 अ) लॅटिन   ब) ग्रीक
 क) अरेबिक   ड) इंग्रजी
- १०) गुरुकूल पद्धतीचे प्रमुख ध्येय _____ हे होते.
 अ) शील संवर्धन   ब) चारित्र्य निर्मिती
 क) 'अ' आणि 'ब'   ड) यापैकी नाही

Seat No.	
-------------	--

**M.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2016
VALUE EDUCATION (Paper – VI)**

Day and Date : Monday, 23-5-2016

Marks : 40

Time : 2.30 p.m. to 4.30 p.m.

Instructions: 1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) How will you impart moral learning outside the school ? Explain the role of media in moral learning.
  - 2) How will you assess moral maturity ? Give some examples of moral dilemmas.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain need and importance of value education for human rights.
  - 2) What is moral development ? Explain social learning theory approach in detail.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write a note on moral judgment and moral action.
  - 2) Explain relation between moral education and religious education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain social action model of moral education.
  - 2) Write a note on moral education and the curriculum.
  - 3) Explain human values and Indian culture.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) शाळेच्या बाहेर नैतिक अध्ययन कशाप्रकारे देता येईल ? नैतिक अध्ययनातील माध्यमांची भूमिका विशद करा.
- २) नैतिक प्रगल्भता तुम्ही कशाप्रकारे मापन कराल ? नैतिक संघर्षाची काही उदाहरणे द्या.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मानवी हक्कासाठी मूल्य शिक्षणाची गरज व महत्व स्पष्ट करा.
- २) नैतिक विकास म्हणजे काय ? सामाजिक अध्ययन सिद्धांत दृष्टिकोन सविस्तरपणे विशद करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) नैतिक न्याय आणि नैतिक कृती यावर टीप लिहा.
- २) नैतिक शिक्षण व धार्मिक शिक्षण यातील सहसंबंध स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) नैतिक शिक्षणाचे सामाजिक कृती प्रतिमान स्पष्ट करा.
- २) नैतिक शिक्षण व अभ्यासक्रम यावर टीप लिहा.
- ३) भारतीय संस्कृती व मानवी मूल्ये स्पष्ट करा.
-